

Meldcode met afwegingskader

Inhoudsopgave	2
Inleiding	3
Verbeterde meldcode met afwegingskader	3
De Meldcode	3
Meldnormen: in welke situaties moeten beroepskrachten melden?	3
Situaties van onveiligheid	3
Acute onveiligheid	3
Structurele onveiligheid	4
Disclosure	4
Afwegingsvragen	4
Vertrouwensinspecteurs van de inspectie van het onderwijs	4
Overzicht wettelijk verplichte stappen	5
Toelichting stappen van de meldcode	6
Stap 1: In kaart brengen van signalen	6
De kindcheck	6
Eergerelateerd geweld	6
Stap 2: Collegiale consultatie	7
Consult bij Veilig Thuis of deskundige op het gebied van letselduiding	7
Noodsituaties	7
Stap 3: Gesprek met betrokkene(n) en kind	8
Stap 4: Wegen van geweld en/of kindermishandeling	9
Vijf afwegingsvragen	9
Stap 5: Beslissen met Veilig Thuis	10
1. Is melden noodzakelijk?	10
Melden en bespreken met ouders	11
2. Is hulp inzetten ook mogelijk?	11
Wettelijke verplichtingen	13
Verantwoordelijkheid	13
Vertrouwelijke informatie	13
Documenteren	13
Instructie gebruik Kindcheck	14
Deskundigheid eergerelateerd geweld/meisjesbesnijdenis	15
Informatie over meldrecht in relatie tot beroepsgeheim	15
Meldrecht	155
Participatie van kinderen	16
Nazorg bieden	17
Bijlagen	18
Bijlage 1: Signalenlijst kindermishandeling 0-4 jarigen	
Bijlage 2: Signalenlijst kindermishandeling 4-12 jarigen	
Bijlage 3: Signalen die kunnen duiden op mogelijk geweld- of zedendelict door een collega	
Bijlage 4: Observatielijst	
Bijlage 5: Voorbeelden van acute onveiligheid, structurele onveiligheid en disclosure	
Bijlage 6: Samenwerking met andere organisaties	
Bijlage 7: Sociale kaart	
Bijlage 8: Boeken over kindermishandeling	
Bijlage 9: Verantwoordelijkheden in het scheppen van randvoorwaarden voor een veilig werk- en meldklimaat	
Bijlage 10: Bronvermelding	
Bijlage 11: belangrijke aanvulling mei 2025 – brief aan alle gastouders	

Inleiding

De meldcode is een stappenplan waarin wordt aangegeven hoe de professional behoort om te gaan met het signaleren en melden van Huiselijk Geweld en Kindermishandeling ter ondersteuning van zijn/haar besluit om wel/niet te melden. Het is een middel om de weg te wijzen op een zeer gevoelig terrein.

Huiselijk geweld en Kindermishandeling zijn geen eenduidige begrippen. Wat kindermishandeling of huiselijk geweld wordt genoemd, is onderhevig aan persoonlijke normen en waarden, de eigen genoten opvoeding en de cultuur waar men deel van uitmaakt. Het is van belang onderscheid te maken tussen kindermishandeling en minder gewenste opvoedingssituaties. Bij kindermishandeling is er sprake van structureel, stelselmatig, steeds terugkerend geweld of ontbreken van zorg van de ouder(s) naar zijn/haar kinderen.

Verbeterde Meldcode met afwegingskader

Vanaf januari 2019 moeten organisaties in het bezit zijn van de verbeterde Meldcode en het afwegingskader werken. De verbeterde Meldcode is tot stand gekomen om situaties van onveiligheid beter en eerder in beeld te krijgen. In de Meldcode is in stap 4 en 5 een *afwegingskader* opgenomen. Het afwegingskader bestaat uit vijf vragen die helpen om bepalen of er een melding gedaan moet worden. In de verbeterde Meldcode is ook de *participatie van kinderen* opgenomen. Het gaat hierbij om negen *actiepunten*, en in stap 3 is het gesprek met het kind toegevoegd.

De Meldcode

De Meldcode is gebaseerd op drie pijlers: *Meldnormen*, *Situaties van Onveiligheid* en de *Afwegingsvragen*.

Meldnormen: in welke situaties moeten beroepskrachten melden?

Beroepskrachten *moeten* een melding doen bij Veilig Thuis in de volgende situaties:

1. In **alle** gevallen van acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid en disclosure.
2. In alle **andere** gevallen waarin de beroepskracht meent dat hij, gelet op zijn competenties, zijn verantwoordelijkheden en zijn professionele grenzen, in onvoldoende mate effectieve hulp kan bieden of kan organiseren bij (risico's op) huiselijk geweld en/of kindermishandeling.
3. Wanneer een beroepskracht die hulp biedt of organiseert om betrokkenen te beschermen tegen het risico op huiselijk geweld en/of kindermishandeling constateert dat de onveiligheid niet stopt of zich herhaalt.

Situaties van onveiligheid

In het afwegingskader zijn er situaties vastgelegd waarin de beroepskracht *altijd* moet melden bij Veilig Thuis. Dit zijn situaties waarbij er sprake is van:

- Acute onveiligheid
- Structurele onveiligheid
- Disclosure (d.w.z. kind/volwassene geeft zelf aan slachtoffer te zijn van mishandeling/verwaarlozing)

Acute onveiligheid

Een zorgvrager die in direct fysiek gevaar is, diens veiligheid is de komende dagen niet gegarandeerd en hij of zij heeft direct bescherming nodig. Bij het afwegen van signalen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling schat een beroepskracht allereerst en voortdurend in of een betrokkene acuut (levens)gevaar loopt. Dit betreft de aanwezigheid van fysiek of seksueel geweld (met of zonder letsel) of, in geval van zorgafhankelijke kinderen of (oudere) volwassenen, de afwezigheid van de meest basale verzorging (waaronder eten, drinken, kleding en onderdak) maar bijvoorbeeld ook om het onnodig toedienen of juist nalaten van toedienen van medicijnen.

Structurele onveiligheid

Er is sprake van herhaling of voortduren van onveilige situaties of geweld. Een voorgeschiedenis van huiselijk geweld of kindermishandeling is de belangrijkste voorspeller voor voortduren van onveiligheid (daderschap en slachtofferschap) in de toekomst.

Disclosure

Slachtoffers die uit zichzelf een beroepskracht om hulp vragen bij huiselijk geweld of kindermishandeling of zich uiten bij een beroepskracht zonder hulp te vragen. Deze slachtoffers dienen ook bij Veilig Thuis gemeld te worden. Dit noemen we *disclosure* oftewel: onthulling. Wanneer een kind of volwassene uit zichzelf praat over mogelijk huiselijk geweld en/of kindermishandeling betekent dit veelal dat het (minderjarige) slachtoffer een acute crisis ervaart en vreest voor de veiligheid en/of het welzijn van zichzelf of gezinsleden. De drie meldnormen zijn te vertalen in vijf afwegingsvragen die u in stap 4 stelt.

Voorbeelden van acute, structurele onveiligheid en disclosure voor deze beroepspraktijk zijn te vinden in de bijlage(n).

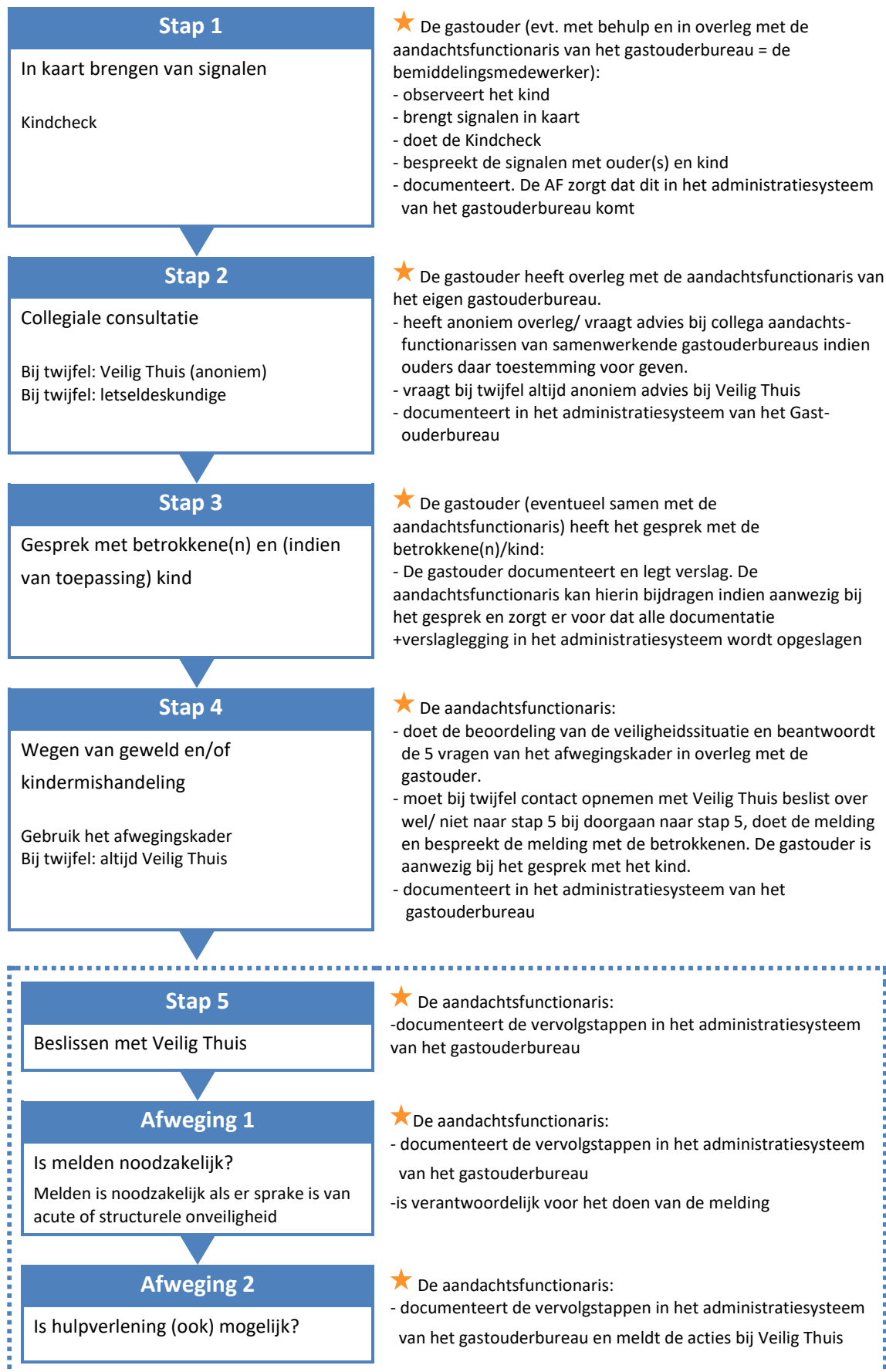
Afwegingsvragen

Het *afwegingskader* (toe te passen in stap 4), bevat de vijf *afwegingsvragen* waarmee beroepskrachten bij de twee beslissingen, die in stap 5 van de meldcode moeten worden genomen, worden ondersteund.

Vertrouwensinspecteurs van de Inspectie van het Onderwijs

Een vertrouwensinspecteur betreft een inspecteur van een onderwijssector (Primair Onderwijs – Voortgezet Onderwijs – Beroepsonderwijs en Volwassen Educatie) of inspecteur tweedelijns toezicht Kinderopvang en heeft voor een deel van het werk de taak van vertrouwensinspecteur. De vertrouwensinspecteur heeft geheimhoudingsplicht en is bij wet uitgezonderd van het doen van aangifte. Voor de kinderopvang is de vertrouwensinspecteur als deskundige aangewezen door de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Een houder van het gastouderbureau is verplicht om bij een vermoeden van een zeden- of geweldsdelict door een gastouder of andere beroepskracht de vertrouwensinspecteur te raadplegen. Voor een gastouder geldt dat deze ook kan overleggen met de vertrouwensinspecteur, indien melden bij de houder van het gastouderbureau niet mogelijk is. De vertrouwensinspecteur kan de gastouder helpen bij het doen van aangifte, indien de gastouder aanwijzingen heeft dat een houder/collega zich schuldig maakt aan seksueel of ander geweld tegen een kind of als een houder zich niet houdt aan de overlegplicht.

Overzicht wettelijk verplichte stappen

Toelichting stappen van de meldcode

Stap 1: In kaart brengen van signalen

De gastouder brengt de signalen die een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling bevestigen of juist ontkrachten in kaart en bespreekt deze met de aandachtsfunctionaris. De gastouder probeert een zo concreet en feitelijk mogelijke beschrijving te geven (mondeling e/o schriftelijk). Bij vroegsignalering worden signalen gezien die duiden op een zorgelijke of mogelijk bedreigde ontwikkeling. Zelden zullen deze signalen direct duidelijkheid geven over de oorzaak zoals huiselijk geweld of kindermishandeling. Het is daarom verstandig uit te gaan van de signalen die de beroepskracht bij het kind of in de interactie tussen ouder en kind waarneemt. Bij het signaleren van huiselijk geweld of kindermishandeling kan gebruik gemaakt worden van de signalenlijsten (bijlage 1 en 2) en de observatielijst (bijlage 4). De aandachtsfunctionaris ziet er op toe dat alles in het administratieve softwareprogramma van het gastouderbureau wordt gedocumenteerd.

De Kindcheck

De kindcheck is een belangrijk onderdeel van de Wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Doel van de kindcheck is om (meer) kinderen in beeld te brengen die ernstig risico lopen mishandeld of verwaarloosd te worden door de situatie waarin hun ouder(s) verke(r)t(en). De kindcheck is in alle gevallen aan de orde waarin de gastouder zich, vanwege de ernstige situatie van de ouders/ volwassenen in de omgeving van het kind zich zorgen maakt over de daarbij aanwezige minderjarige kinderen. Bijvoorbeeld als de toestand van de volwassenen, risico's leveren op ernstige schade voor kinderen of een bedreiging van de veiligheid van kinderen die afhankelijk zijn van de zorg van cliënt. Zo geldt de kindcheck bijvoorbeeld in geval van een ernstige (chronische) depressie, zware verslaving, (dreigende) huisuitzetting, geweld tussen huisgenoten, en suïcidepoging van volwassenen.

Het is gebruikelijk om in deze fase in gesprek te gaan met de ouder. Dit wordt gedaan door de gastouder e/o (samen met) de aandachtsfunctionaris. Het gaat hierbij vooral om het benoemen van waargenomen feiten en zaken die opvallen. Daarnaast kan het kind tijdens de opvang geobserveerd worden, evenals de ouder tijdens contactmomenten met het kind. Alle signalen dienen te worden verzameld waardoor het duidelijker wordt welke zorgen er zijn en of deze zorgen gegrond zijn. De gastouder vraagt de aandachtsfunctionaris om te helpen bij het onderbouwen van de signalen. De aandachtsfunctionaris legt de contacten over de signalen vast in het automatiseringssysteem van het gastouderbureau, evenals de stappen die worden gezet en de besluiten die worden genomen.

Eergerelateerd geweld

Er gelden specifieke aandachtspunten als er sprake is van (een vermoeden van) eergerelateerd geweld. Zo dient men in deze zaken altijd een deskundige te raadplegen, omdat het collectieve karakter van deze vorm van geweld specifieke expertise vraagt. Bij eergerelateerd geweld dient een op eergerelateerd geweld deskundige te worden geraadpleegd en advies aan Veilig Thuis te worden gevraagd. Bij acute bedreiging van de veiligheid worden de stappen versneld, zo nodig binnen een uur. Denk hierbij aan (vermoedens van) een gedwongen huwelijk, achterlating, eerwraak die op (zeer) korte termijn dreigen plaats te vinden. Niet ingrijpen kan leiden tot moeilijk of niet omkeerbare situaties. De aandachtsfunctionaris neemt in dergelijke gevallen direct contact op met een aandachtsfunctionaris eergerelateerd geweld bij de politie of een andere in deze meldcode vermelde deskundige op dit specifieke terrein. Ook hier geldt dat alle signalen, contacten en genomen stappen worden gedocumenteerd door de aandachtsfunctionaris in het administratiesysteem van het gastouderbureau.

Stap 2: Collegiale consultatie

De gastouder en de aandachtsfunctionaris houden een collegiale consultatie. De aandachtsfunctionaris gaat langs bij de gastouder of als dit niet mogelijk is, zal dit telefonisch plaatsvinden. De gastouder en de aandachtsfunctionaris bespreken de in kaart gebrachte signalen en de eventuele vervolgstappen met elkaar. Bij twijfel wordt er door de gastouder altijd advies aan Veilig Thuis gevraagd. Dit wordt gedocumenteerd door de gastouder in het klantensysteem. De gastouder en/of de aandachtsfunctionaris pleegt anonieme collegiale consultatie en/of anonieme consultatie met Veilig Thuis. Of een deskundige op het gebied van letselduiding wordt door de gastouder (eventueel na adviesvraag bij aandachtsfunctionaris) anoniem geraadpleegd. Collegiale consultatie is in de praktijk anoniem overleg met collega (erkende) aandachtsfunctionarissen werkzaam bij samenwerkende gastouderbureaus. Let op: Dit kan alleen indien de ouders hier toestemming voor geven. Dit geldt ook voor extern consult met de jeugdverpleegkundige of jeugdarts van het consultatiebureau of de GGD, evenals mogelijke samenwerking met het Centrum voor Jeugd en Gezin.

Consult bij Veilig Thuis of deskundige op het gebied van letselduiding

Indien de gastouder (eventueel na adviesvraag bij aandachtsfunctionaris) ook maar enige twijfel heeft over de oorzaak van de situatie en/of eventuele mogelijke onveiligheid bij het kind, kan anoniem advies worden gevraagd bij Veilig Thuis of een deskundige op het gebied van letselduiding. Veilig Thuis kan een eerste weging maken of het terecht is dat er zorgen zijn over deze situatie en of er mogelijk sprake kan zijn van huiselijk geweld of kindermishandeling. Veilig thuis kan betrokken worden als er zorgen zijn over huiselijk geweld waarbij ouders c.q. meerderjarige huisgenoten betrokken zijn. Een deskundige op het gebied van letselduiding kan worden ingezet ter duiding van letsels waarbij een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling speelt. Zorgvuldig handelen vereist dat de gastouder (eventueel na adviesvraag bij aandachtsfunctionaris) bij elk vermoeden nagaat of hij advies vraagt bij Veilig Thuis of een deskundige op het gebied van letselduiding.

Belangrijk! Door de ouder continu te betrekken en in overleg te treden, is de kans groter dat de ouder gemotiveerd is om de situatie te verbeteren en/of hulp te aanvaarden. Advies bij Veilig Thuis is altijd anoniem. Om het kind 'open' te bespreken met andere externe deskundigen is toestemming van de ouder vereist. Indien de gastouder, eventueel met ondersteuning van de aandachtsfunctionaris, in het contact transparant en integer is, is de kans groot dat over deze zaken een open gesprek mogelijk is. In de meeste gevallen wordt toestemming door de ouder gegeven. De gastouder kan advies krijgen van Veilig Thuis over het in gesprek gaan met de ouder. Indien de ouder weigert, is dit een zorgelijk signaal en moet het worden meegenomen in de weging (stap 4). Het kind kan overigens anoniem worden besproken wanneer de ouder geen toestemming heeft gegeven, maar dit verdient niet de voorkeur vanwege de eventuele vervolgstapies.

Noodsituaties

Bij signalen die wijzen op acuut en zodanig ernstig geweld dat het kind of een gezinslid onmiddellijk moet worden beschermd, kan meteen anoniem contact worden opgenomen met Veilig Thuis en/of de politie. Veilig Thuis maakt dan een inschatting van de ernst van de situatie. Voor noodsituaties is Veilig Thuis 24 uur per dag bereikbaar. In zeer ernstig dreigende situaties kan Veilig Thuis een melding noodzakelijk vinden en aan de hand van deze melding zo nodig direct actie ondernemen.

Het is belangrijk dat het gastouderbureau alles goed registreert. Alle gegevens die te maken hebben met het signaleren, de uitkomsten van de collegiale consultatie, de gespreksvoering en afspraken met ouders (en indien van toepassing met het kind), het eventuele advies van Veilig Thuis en eventuele vervolgstappen dienen schriftelijk te worden vastgelegd door de aandachtsfunctionaris in het administratiesysteem van het gastouderbureau.

Stap 3: Gesprek met betrokkene(n) en kind

De gastouder bespreekt de signalen met de ouders (en indien mogelijk met het kind) met eventuele ondersteuning van de aandachtsfunctionaris. Het gesprek wordt voorbereid tijdens een aparte afspraak waarin alle feiten op een rij worden gezet. Ook wordt afgesproken wie wanneer het woord voert (indien van toepassing). Daarnaast kan tijdens de voorbereiding ondersteuning worden gevraagd aan Veilig Thuis.

De voorbereiding, de agenda voor het gesprek en een verslag van het gesprek zelf worden vastgelegd en gedocumenteerd door de gastouder (alleen indien bij het gesprek aanwezig documenteert de aandachtsfunctionaris) en de aandachtsfunctionaris zorgt er voor dat alle documentatie wordt opgeslagen in het administratiesysteem van het gastouderbureau.

Stap 4: Wegen van geweld en/of kindermishandeling

De aandachtsfunctionaris weegt samen met de gastouder op basis van de signalen, het (extern) ingewonnen advies en het gesprek met de ouders het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling. Daarnaast wordt de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling gewogen.

Voor de weging is het van belang dat de aandachtsfunctionaris samen met de gastouder onderstaande 5 afwegingvragen doorloopt en in het dossier de signalen, de gesprekken en de stappen beschrijft en vastlegt die al gezet zijn. Daarnaast zijn voor de weging de volgende factoren van belang:

- de leeftijd van het slachtoffer;
- de aard van het geweld;
- de mate van afhankelijkheid;
- de duur van het geweld;
- de verwachting over de schade die wordt aangericht;
- de mate van isolement waarin het geweld zich afspeelt.

Een weging is altijd persoonlijk, er zijn geen vaste richtlijnen voor. Omdat elke situatie uniek is, is hier geen standaard voor. Wanneer twijfel blijft bestaan over een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling, is het verplicht om Veilig Thuis te raadplegen. Veilig Thuis kan helpen een beoordeling van de veiligheidssituatie uit te voeren en kan helpen te bepalen of het verstandig is zelf hulp te organiseren of een melding te doen. Dit is ook van toepassing als het om mogelijk eerge relateerd geweld gaat. Veilig Thuis kan zo mogelijk ook het Landelijk Expertise Centrum Eerge relateerd Geweld (LEC EGG) van de politie* om advies vragen.

Indien er aan de hand van de vijf afwegingsvragen die hierna staan vermeld en door de Aandachts-functionaris worden doorlopen besloten is om naar stap 5 te gaan, is het van belang dat het gesprek met de betrokkenen (in ieder geval ouder(s) en kind) wordt voorbereid en gevoerd. Dan is het ook van belang om te vermelden aan de betrokkenen dat er een registratie bij Veilig Thuis zal plaatsvinden.

In bijlage 6 staat een algemeen overzicht van websites en adressen van instanties en organisaties waar de beroepskracht terecht kan voor ondersteuning en advies. Het is belangrijk dat het gastouderbureau alles goed registreert. Alle gegevens die te maken hebben met het signaleren, de gespreksvoering, de antwoorden op de vijf afwegingsvragen, het eventuele advies van Veilig Thuis, de genomen besluiten en hetgeen dat met de betrokkene is besproken en hun reactie erop dienen schriftelijk te worden vastgelegd en opgeslagen in het administratiesysteem van het gastouderbureau. De aandachtsfunctionaris is hier eindverantwoordelijk voor.

Vijf afwegingsvragen

	<p>1 <i>Na het doorlopen van de eerste 4 stappen – beslist de aandachtsfunctionaris in samenspraak met de gastouder :</i> <i>Heb ik op basis van de stappen 1 tot en met 4 van de Meldcode een vermoeden van (dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling?</i></p> <p>Nee: Afsluiten en vastleggen in dossier door de aandachtsfunctionaris. Ja: Ga verder met afweging 2. Alle hierbij behorende signalen, handelingen, gesprekken en afspraken worden gedocumenteerd in het administratiesysteem door de aandachtsfunctionaris</p>
Meldnorm 1	<p>2 <i>Beslist de aandachtsfunctionaris in samenspraak met de gastouder op basis van de stappen 1 tot en met 4 van de Meldcode</i> <i>- Is er sprake is van acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid?</i></p> <p>Nee: Ga verder met afweging 3. Ja: Melden bij Veilig Thuis door de aandachtsfunctionaris. De afwegingen 3 tot en met 5 worden samen met Veilig Thuis doorlopen. Alle hierbij behorende signalen, handelingen, gesprekken en afspraken worden gedocumenteerd in het administratiesysteem door de aandachtsfunctionaris</p>
Meldnormen 2 en 3	<p>3 <i>Beslist de aandachtsfunctionaris in samenspraak met de gastouder :</i> <i>Ben ik in staat effectieve hulp te organiseren om dreiging van (toekomstig) huiselijk geweld en/of kindermishandeling af te wenden? Bij acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen.</i></p> <p>Nee: Melden bij Veilig Thuis door de aandachtsfunctionaris Ja: Ga verder met afweging 4. Alle hierbij behorende signalen, handelingen, gesprekken en afspraken worden gedocumenteerd in het administratiesysteem door de aandachtsfunctionaris</p> <p>4 <i>Beslist de aandachtsfunctionaris in samenspraak met de gastouder:</i> <i>Aanvaarden de betrokkenen hulp om dreiging van (toekomstig) huiselijk geweld en/of kindermishandeling af te wenden en zijn zij bereid zich hiervoor in te zetten? Bij acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen.</i></p> <p>Nee: Melden bij Veilig Thuis door de aandachtsfunctionaris Ja: Hulp organiseren, ga verder met afweging 5. Alle hierbij behorende signalen, handelingen, gesprekken en afspraken worden gedocumenteerd in het administratiesysteem door de aandachtsfunctionaris</p>

5

Beslist de aandachtsfunctionaris in samenspraak met de gastouder:

Leidt de hulp binnen de gewenste termijn tot de noodzakelijke resultaten ten aanzien van de veiligheid en/of het welzijn (herstel) van alle betrokkenen? Bij acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen.

Nee: (Opnieuw) melden bij Veilig Thuis door de aandachtsfunctionaris

Ja: Hulp opstarten met afspraken over het volgen van toekomstige (on)veiligheid met betrokkenen en samenwerkingspartners. Hier ziet de aandachtsfunctionaris op toe
Alle hierbij behorende signalen, handelingen, gesprekken en afspraken worden gedocumenteerd in het administratiesysteem door de aandachtsfunctionaris

Stap 5: Beslissen met Veilig Thuis

1. Is melden noodzakelijk?

Voor zorgvuldige voorbereiding van bovenstaande antwoorden vindt anonieme collegiale consultatie plaats met collega aandachtsfunctionarissen van samenwerkende gastouderbureaus en anoniem advies met Veilig Thuis. Bij de afweging of melden noodzakelijk is zijn de laatste drie genoemde vragen van het afwegingskader van belang.

Indien er een 'nee' komt op een van bovenstaande situaties wordt er melding gedaan bij Veilig Thuis. Let op: De aandachtsfunctionaris neemt de laatste 3 vragen van het afwegingskader **altijd** met Veilig Thuis door.

De aandachtsfunctionaris weegt af (eventueel in anoniem overleg met erkende collega aandachtsfunctionarissen van samenwerkende gastouderbureaus) of zij in staat is effectieve hulp in te schakelen of te organiseren om dreiging van (toekomstig) huiselijk geweld en/of kindermishandeling af te wenden. Bij acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen. Als er gekozen wordt om hulp in te zetten meldt de aandachtsfunctionaris dit ook bij Veilig Thuis.

De aandachtsfunctionaris onderzoekt of de betrokkenen hulp aanvaarden om dreiging van (toekomstig) huiselijk geweld en/of kindermishandeling af te wenden en bereid zijn zich hiervoor in te zetten. Bij acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen.

De aandachtsfunctionaris beoordeelt of de hulp binnen de gewenste termijn tot de noodzakelijke resultaten ten aanzien van de veiligheid en/of het welzijn (herstel) van alle betrokkenen leidt. Bij acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen.

De aandachtsfunctionaris is degene die de melding doet bij Veilig Thuis.

Melden en bespreken met ouders

Kan het kind of kunnen de ouders *niet voldoende* tegen het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling beschermd worden, of *is er twijfel* of het gastouderbureau hiertegen voldoende bescherming kan bieden, dan dient de aandachtsfunctionaris de volgende stappen te ondernemen:

- *meld* het vermoeden bij Veilig Thuis en;
- *sluit* bij de melding zoveel mogelijk aan bij feiten en gebeurtenissen en geef duidelijk aan indien de informatie die gemeld wordt (ook) van anderen afkomstig is;

- *overleg* bij de melding met Veilig Thuis wat er *na* de melding, binnen de grenzen van de gebruikelijke werkzaamheden, *gedaan kan worden om* het kind, de ouders en mogelijke gezinsleden tegen het risico op huiselijk geweld of op mishandeling te beschermen;
- *monitor hierbij of ouder en kind hulp krijgen*;
- *registreer* in het registratiesysteem van het gastouderbureau

Belangrijk!

1. Bespreek de melding vooraf met de ouders en (indien mogelijk) met het kind. Leg uit waarom het gastouderbureau van plan is deze melding te gaan doen en wat het doel daarvan is. Blijf in het gesprek bij de feiten en constatering en voorkom interpretaties of waardeoordelen.
2. Vraag de ouders en het kind uitdrukkelijk om een reactie;
3. In geval van bezwaren van de ouders en/of het kind, overleg op welke wijze er tegemoet kan worden gekomen aan deze bezwaren en leg dit in het document vast;
4. Is dat niet mogelijk, weeg de bezwaren dan af tegen de noodzaak om het kind, de ouders en/of mogelijke gezinsleden te beschermen tegen het geweld of de kindermishandeling. Betrek in alle afwegingen de aard en de ernst van het geweld en de noodzaak om het kind, de ouders en/of mogelijke gezinsleden door het doen van een melding daartegen te beschermen;
5. Doe een melding indien naar het oordeel van het gastouderbureau de bescherming van de ouder of zijn gezinslid de doorslag moet geven.

Van contacten met de ouders over de melding kan worden afgezien:

- als de veiligheid van het kind, één van de ouders, die van de beroepskracht of gastouder zelf, en/of die van een ander in het geding is; of
- als er goede redenen zijn om te veronderstellen dat de ouders daardoor het contact met het gastouderbureau of de gastouder zal verbreken.

2. Is hulp inzetten ook mogelijk?

Wat betreft de in te zetten hulp gelden de volgende eisen:

- Er is voldoende zicht op onveilige gebeurtenissen in het verleden (waaronder eerdere meldingen);
- Alle betrokken beroepskrachten hebben de focus op het stoppen van geweld en een (duurzaam) herstel van de veiligheid. Er wordt gewerkt aan het herstel van directe veiligheid en het wegnemen van de oorzaken van geweld;
- Hulp is gericht op het versterken van de veerkracht en het herstel van de schade die is veroorzaakt door (de dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling bij de betrokkene(n);
- Er is sprake van een gezamenlijke analyse en plan met doelen en evaluatiemomenten van de beroepskrachten. Dit plan is op maat gemaakt met *alle* betrokkenen binnen het gezin of huishouden, waarbij de doelen van begeleiding en/of hulpverlening helder zijn gesteld;
- Indien meerdere beroepskrachten betrokken zijn, zijn er afspraken over samenwerking en casusregie op de veiligheid (en multidisciplinaire) hulpverlening.

Hulp bieden/organiseren is onvoldoende mogelijk indien de aandachtsfunctionaris binnen de (samenwerkings)mogelijkheden van diens organisatie:

- Onvoldoende zicht heeft op (on)veiligheid in het heden;
- Onvoldoende zicht kan krijgen op onveilige gebeurtenissen in het verleden (waaronder eerdere meldingen);
- Onvoldoende mogelijkheden heeft om passende en samenhangende hulp te bieden met veiligheid als resultaat;
- Constateert dat onveiligheid niet stopt of zich herhaalt.

Als op basis van de afweging in stap 4 genoeg gronden zijn dat het kind en zijn gezin redelijkerwijs *voldoende* tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling beschermd kunnen worden, dan dient de aandachtfunctionaris de volgende stappen te ondernemen:

- *bespreek dit* met de ouders;
- *organiseer* dan de noodzakelijke hulp*
- *volg* de effecten van deze hulp en
- *doe* alsnog een *melding* als er signalen zijn dat het huiselijk geweld of de kindermishandeling niet stopt, of opnieuw begint.

* o.a. het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) kan hierbij worden geraadpleegd en hierin adviseren als de ouders toestemming hebben gegeven. De aandachtfunctionaris bespreekt met de ouders de uitkomst van de bespreking met het CJG. Met de ouders kan gesproken worden over verder te nemen stappen voor hulpverlening voor het kind en/of de ouders. Hierbij is het belangrijk om informatie te geven over de hulpverlenende instanties en of er hiervoor een indicatie nodig is van bijvoorbeeld de Jeugd- en Gezinsbeschermers of de gemeente. De ouders kunnen op deze manier worden doorverwezen. Belangrijk is om bij de ouders en de instantie te informeren of zij ook daadwerkelijk naar de verwijzende instantie zijn gegaan. Leg de gesprekken vast en laat indien mogelijk ouders het gespreksverslag ondertekenen. Indien er voor een van de voorgaande stappen ondersteuning nodig is, dan kan dit gevraagd worden bij Veilig Thuis of het CJG. Het gastouderbureau kan met de gastouders afspraken maken over de begeleidings- en zorgbehoeften van het kind. Gastouder kan niet zelf de hulpverlener zijn. Deze besproken punten worden vastgelegd en met de ouders besproken. Het is belangrijk dat het gastouderbureau alles goed registreert. Alle gegevens die te maken hebben met het signaleren en handelen dienen schriftelijk te worden vastgelegd in het administratiesysteem van het gastouderbureau.

Indien na enige periode onvoldoende verbetering zichtbaar is, is het van belang dat de aandachtsfunctionaris opnieuw contact opneemt met Veilig Thuis om eventueel opnieuw een melding te doen. Veilig Thuis adviseert, indien nodig, meerdere keren contact op te nemen indien er onvoldoende verbetering of verslechtering te zien is.

Het is ook hier weer belangrijk dat het gastouderbureau alles goed registreert. Het advies van Veilig Thuis, welke en of er hulp wordt ingezet, wie er verantwoordelijk is, de gespreksvoering, de genomen besluiten en hetgeen dat met de betrokkene is besproken en hun reactie erop dienen schriftelijk te worden vastgelegd door de aandachtsfunctionaris en opgeslagen in het administratiesysteem van het gastouderbureau.

Wettelijke verplichtingen

Verantwoordelijkheid

De gastouder en de aandachtsfunctionaris doorlopen al dan niet samen de stappen van de meldcode. De gastouder signaleert en meldt dit in stap 2 bij de aandachtsfunctionaris van het desbetreffende gastouderbureau. De aandachtsfunctionaris is vervolgens eindverantwoordelijk voor de beslissing om wel of geen melding te doen.

Vertrouwelijke informatie

Binnen het gastouderbureau wordt zeer zorgvuldig met vertrouwelijke informatie omgegaan. Er wordt een kinddossier aangelegd en deze informatie wordt bewaard op een met wachtwoord beveiligde pc en/of in het administratiesysteem Portabase, waarmee een verwerkingsovereenkomst (conform AVG) is afgesloten en/of fysiek opgeborgen in een afgesloten ruimte.

Informatie mag alleen worden gedeeld ná (mondelijke of schriftelijke) toestemming van de ouder bij extern overleg met andere partijen over de zorg, in stap 2. Bij het vragen van toestemming van de ouder

is het belangrijk dat aan de ouder wordt uitgelegd met wie en waarom dit overleg plaatsvindt. Er wordt ook door de aandachtsfunctionaris gevraagd om een reactie van de ouder (Wat vindt u ervan?) en dit wordt meegenomen in het externe overleg.

Indien er geen toestemming is gegeven:

- Informatie mag anoniem worden besproken bij Veilig Thuis
- Er wordt door de aandachtsfunctionaris overwogen om een melding te doen bij Veilig Thuis

Documenteren

De aandachtsfunctionaris is verantwoordelijk voor documentatie binnen het gastouderbureau en zal dit zoveel mogelijk digitaal verzorgen aan de hand van de hierboven gestelde richtlijnen mbt vertrouwelijk informatie.

Het is belangrijk dat het gastouderbureau alle gegevens die te maken hebben met het signaleren en handelen zoveel mogelijk schriftelijk en digitaal vastlegt. De aandachtsfunctionaris is verantwoordelijk voor documentatie binnen het gastouderbureau en zal dit zoveel mogelijk digitaal verzorgen aan de hand van de hierboven gestelde richtlijnen mbt vertrouwelijk informatie.

In het geval van signalen die kunnen duiden op kindermishandeling wordt een kinddossier aangelegd dat in een gesloten kast (met slot) of digitaal in dossier systeem (met wachtwoord) wordt bewaard. Dit vanwege de privacygevoelige gegevens die worden verzameld. Gespreksverslagen kunnen door betrokkenen worden ondertekend (maar dat is niet verplicht).

Het kinddossier

In een kinddossier kunnen de volgende gegevens vastgelegd worden:

- datum, plaats, situatie en overige aanwezigen;
- observaties van het kind;
- signalen die duidelijk maken welke zorgen gezien en gehoord worden;
- eventuele signalen die een vermoeden van seksueel grensoverschrijdend gedrag bevestigen of ontkrachten;
- contacten over de signalen;
- gegevens die verstrekt zullen worden, aan wie en wat de reden daarvoor is;
- stappen die worden gezet;
- wat er ondernomen is om toestemming te krijgen, indien de ouder geen toestemming geeft voor uitwisselen van gegevens;
- besluiten die worden genomen;
- vervolgaantekeningen over het verloop.

Beschrijf de signalen zo feitelijk mogelijk

- Worden ook hypothesen en veronderstellingen vastgelegd, vermeld dan uitdrukkelijk dat het gaat om een hypothese of veronderstelling. Maak een vervolgaantekening als een hypothese of veronderstelling later wordt bevestigd of ontkracht.
- Vermeld de bron als er informatie van derden wordt vastgelegd.
- Leg diagnoses alleen vast als ze zijn gesteld door een beroepskracht die hierin geschoold is (bijvoorbeeld een orthopedagoog).

Het delen van informatie

De volgende informatie mag worden gedeeld ná (mondelijke of schriftelijke) toestemming van de ouder:

- extern over de zorg (in stap 2)
- aan de ouder wordt uitgelegd met wie en waarom dit overleg plaatsvindt
- er wordt door de Aandachtsfunctionaris gevraagd om een reactie van de ouder (wat vindt u ervan?) en van het kind (wat vind jij ervan?).

Indien er geen toestemming is gegeven:

- informatie mag anoniem worden besproken bij Veilig Thuis
- er wordt door de aandachtsfunctionaris overwogen om een melding te doen bij Veilig Thuis (dit kan ook na overleg met Veilig Thuis;
- na het delen van de anonieme informatie/situatie)

Instructie gebruik Kindcheck

De Kindcheck is onderdeel van de Wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Doel van de Kindcheck is om meer kinderen in beeld te brengen die ernstig risico lopen mishandeld of verwaarloosd te worden door de situatie waarin hun ouder(s) verkeert of verkeren. De Kindcheck vindt plaats in stap 1 van de Meldcode. De Kindcheck geldt voor alle beroepskrachten die onder de Wet verplichte Meldcode vallen. De Kindcheck is gericht op beroepskrachten die contacten hebben met volwassen cliënten en niet met hun (klein-)kinderen, en daarom ook niet beschikken over kindsignalen. In de gastouderopvang hebben we over het algemeen wel de kinderen in zicht. Het zou wel kunnen voorkomen tijdens een intakegesprek met een nieuwe (gast)ouder zonder dat kinderen in beeld zijn. Of dat de kinderen zelf geen concrete signalen afgeven, maar dat de situatie van de ouders wel reden kan geven om de kindcheck te doen.

De Kindcheck is in alle gevallen aan de orde waarin de beroepskracht zich, vanwege de ernstige situatie van zijn volwassen cliënt, zorgen maakt over mogelijk aanwezige minderjarige kinderen. De Kindcheck geldt als een beroepskracht meent dat er, vanwege de toestand van zijn volwassen cliënt, risico's zijn op ernstige schade voor kinderen of een bedreiging van de veiligheid van kinderen die afhankelijk zijn van de zorg van cliënt. Zo geldt de Kindcheck bijvoorbeeld in geval van een ernstige (chronische) depressie, zware verslaving, (dreigende) huisuitzetting, geweld tussen huisgenoten, suicidepoging.

NB:

- Ook het contact met een adolescent waarbij de beroepskracht zich zorgen maakt over eventueel aanwezige broertjes en zusjes in het gezin kan aanleiding zijn voor het uitvoeren van de Kindcheck;
- De Kindcheck geldt ook voor zwangere vrouwen.

Zijn er twijfels over de veiligheid van de kinderen? Dan dienen de stappen van de Meldcode te worden doorlopen. Allereerst moet worden vastgelegd door welke signalen bij de ouder wordt getwijfeld over de veiligheid van de kinderen. Daarna kunnen de verdere stappen van de Meldcode worden gevolgd die ervoor zorgen dat er ook verder onderzoek plaatsvindt en dat er, zo nodig, passende hulp komt.

Deskundigheid eerge relateerd geweld/meisjesbesnidenis

Er gelden specifieke aandachtspunten als er sprake is van (een vermoeden van) eerge relateerd geweld. Zo dient men in deze zaken altijd een deskundige te raadplegen, omdat het collectieve karakter van deze vorm van geweld specifieke expertise vraagt. Veilig Thuis kan worden geraadpleegd en die kunnen ook een op het gebied van eerge relateerd geweld deskundige raadplegen. .

Bij acute bedreiging van de veiligheid worden de stappen versneld, zo nodig binnen een uur. Denk hierbij aan (vermoedens van) een gedwongen huwelijk, achterlating, eerwraak die op (zeer) korte termijn dreigen plaats te vinden. Niet ingrijpen kan leiden tot moeilijk of niet omkeerbare situaties.

Neem in dergelijke gevallen direct contact op met een aandachtsfunctionaris eerdergerelateerd geweld bij de politie of een andere in uw eigen Meldcode vermelde deskundige op dit specifieke terrein. In eerste instantie kan Veilig Thuis hiervoor worden geraadpleegd of Pharos (zie sociale kaart in de bijlage).

Informatie over meldrecht in relatie tot beroepsgeheim

Het beroepsgeheim of de zwijgplicht is een belangrijke voorwaarde voor effectieve hulpverlening. De vertrouwensrelatie met een cliënt of patiënt is van wezenlijk belang. Toch kunnen er situaties zijn waarin de problematiek zo ernstig is dat het doorbreken van het beroepsgeheim noodzakelijk is.

Meldrecht

De regels voor het verbreken van het beroepsgeheim gelden voor alle situaties waarin een cliënt zich in een ernstige situatie bevindt. Bij een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld is dit in een meldrecht vastgelegd in de Wet maatschappelijke ondersteuning (art. 5.2.6 Wmo). Dit biedt iedere beroepskracht met een beroepsgeheim of een andere zwijgplicht het recht om een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld bij Veilig Thuis te melden. Ook als zijn cliënt, patiënt of leerling daar geen toestemming voor geeft. Daarnaast biedt het meldrecht beroepskrachten de mogelijkheid om informatie over een cliënt, patiënt of leerling te verstrekken als Veilig Thuis daarbij in een onderzoek naar vraagt.

NB: Het wettelijk meldrecht geldt ook als er alleen meerderjarigen bij het huiselijk geweld zijn betrokken.

NB: Voor een zorgvuldige besluitvorming is het noodzakelijk dat de beroepskracht de situatie, voordat hij zijn besluit neemt, bespreekt met een deskundige collega aandachtsfunctionaris van een samenwerkend gastouderbureau en zo nodig ook (op basis van anonieme cliëntgegevens) advies vraagt aan Veilig Thuis. Verder is het van belang dat de aanwezigheid van voldoende relevante feiten of signalen en zorgvuldige verzameling van deze feiten en signalen aantoonbaar is, en dat er een zorgvuldige en concrete afweging van belangen is geweest. Alle stappen van de meldcode zijn zorgvuldig doorlopen, en de gesprekken met de betrokkene(n) zijn gevoerd.

Participatie van kinderen

Voor kinderen die mishandeld, verwaarloosd of seksueel misbruikt worden, is het essentieel dat zij gezien en gehoord worden door volwassenen in hun omgeving die (professioneel) betrokken zijn en die zij vertrouwen.

Om die reden zijn er negen opgestelde actiepunten uit de *“Handreiking Participatie van kinderen in de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling”* (VWS, 2018) omgezet in concrete vragen.

1. Termen

Het kind is in stap 3 van de meldcode expliciet als gesprekspartner genoemd.

2. Informatie over het proces

De gastouder is in principe in contact met het kind de meest vertrouwde persoon en is daarom degene die het kind zal informeren over:

- Waarom diegene dit aan het doen is.
- Wanneer dit gebeurt.
- Wat de zorgen zijn.
- Welke besluiten er genomen worden, door wie, over wat en wanneer.

- Wanneer er terugkoppeling is van bijv. Veilig Thuis en waarover.
- Mogelijkheden creëren voor het kind voor participatie, meedenken, mening geven.
- Het kind wijzen op zijn recht op klacht of verzet.

De gastouder kan hierin altijd advies vragen bij de hierin geschoolde erkende aandachtsfunctionaris hoe met een kind het gesprek aan te gaan, hoe het te informeren en hoe te handelen.

3. Informatie over veilig opgroeien

In overleg met gastouder en het kind zal de gastouder zelf of de aandachtsfunctionaris in gesprek gaan met het kind over zijn/haar recht om veilig op te groeien. Het is van belang dat zij een kind informeren over wat een normale omgang tussen ouder en kind inhoudt. Daarnaast zal de gastouder en/of de aandachtsfunctionaris aandacht besteden aan het ontschuldigen van het kind. Hierin kan ook anoniem advies worden gevraagd bij Veilig Thuis indien dit nodig lijkt te zijn.

4. Recht op eigen mening

De gastouder en/of de aandachtsfunctionaris zal een kind informeren over het recht om betrokken te worden, een eigen mening te geven en de mogelijkheden daarvan uit te leggen.

5. Vragen en luisteren naar de visie van het kind

De gastouder zal met name het contact met het kind onderhouden en dient hierbij te onderzoeken wat de mening van het kind is over bestaande zorgen. Welke oplossingen het kind mogelijk hier voor ziet en zijn mening vragen over voorgestelde beslissingen. Hier komt de gastouder ook op terug door dit mondeling en mogelijk ook schriftelijk vast te leggen en door te spreken met het kind.

6. De mening van het kind in de besluitvorming

In de besluitvorming is het van belang dat de gastouder de mening van het kind vanaf stap 1 in de meldcode meeneemt. Dit doet hij/zij door hier expliciet naar te vragen bij het kind. Dit geldt ook voor alle andere stappen van de meldcode. Deze mening wordt meegenomen in de besluitvorming en ook kenbaar gemaakt bij collegiale consultatie en in contact met Veilig Thuis.

7. Route bij disclosure

Indien er sprake is van disclosure, zal er direct contact worden opgenomen met Veilig Thuis en vervolgstappen moeten worden besproken. Het kind dien vanaf het begin mondeling op de hoogte te worden gebracht door de gastouder dat Veilig Thuis wordt ingeschakeld en zodra er vervolgstappen bekend zijn dienen deze mondeling te worden gedeeld met het kind door de gastouder.

8. Steun

De gastouder neemt na een overdracht van informatie en/of een melding contact op met het kind en geeft het kind de gelegenheid om hier in alle rust en ruimte over te praten. De gastouder geeft aan de aandachtsfunctionaris door hoe en wat er besproken is met het kind en dit deelt de aandachtsfunctionaris weer met Veilig Thuis en eventueel andere hulpverlening.

9. Tips voor gesprek

Het is van belang dat een kind zich tijdens een gesprek op zijn gemak voelt, dat er ruimte is voor zijn emoties en verhalen en dat het zich gehoord voelt. De aandachtsfunctionaris is jarenlang geschoold in gesprekken voeren met kinderen via de LVAK en draagt kwalitatieve gesprekstips over aan de gastouder. Ook kan er ter voorbereiding van gesprekken met kinderen naslag worden gepleegd in de Handreiking Participatie van kinderen in de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling (vws, 2018) die kan worden opgevraagd en vindbaar is in het administratiesysteem van het gastouderbureau.

Nazorg bieden en evalueren

Het is tot slot belangrijk dat het gastouderbureau nazorg biedt aan alle betrokkenen. Ook het evalueren van de genomen stappen is belangrijk om in mogelijke toekomstige situaties adequaat te kunnen handelen.

Nazorg aan betrokken ouders en hun kinderen kan geboden worden door middel van gesprekken en/of ouderavonden, het uitnodigen van deskundigen daarbij of specifieke doorverwijzing. Het gastouderbureau kan zich hierin laten adviseren door de GGD. Voor de kinderen kan, als dit nodig is, of als de ouders van de kinderen dit nodig achten, extra hulp worden ingezet. Als binnen de gastouderopvang een incident plaatsvindt, is de kans groot dat ook de media hiervan op de hoogte raken. Het is verstandig van tevoren zorgvuldig te overwegen hoe er wordt omgegaan met de pers. Het gastouderbureau laat zich hierin adviseren door professionals.

Bijlagen

Bijlage 1: Signalenlijst kindermishandeling 0-4 jarigen

Bijlage 2: Signalenlijst kindermishandeling 4-12 jarigen

Bijlage 3: Signalen die kunnen duiden op mogelijk geweld- of zedendelict door een collega

Bijlage 4: Observatielijst

Bijlage 5: Voorbeelden van acute onveiligheid, structurele onveiligheid en disclosure

Bijlage 6: Samenwerking met andere organisaties

Bijlage 7: Sociale kaart

Bijlage 8: Boeken over kindermishandeling

Bijlage 9: Verantwoordelijkheden in het scheppen van randvoorwaarden voor een veilig werk- en meldklimaat

Bijlage 10: Bronvermelding

Bijlage 1

Signalenlijst kindermishandeling 0-4 jarigen

Als kinderen mishandeld, verwaarloosd en/of misbruikt worden, kunnen ze signalen uitzenden. Het gebruik van een signalenlijst kan zinvol zijn, maar biedt ook een zekere mate van schijnzekerheid. De meeste signalen zijn namelijk stressindicatoren die aangeven dat er iets met het kind aan de hand is. Dit kan ook iets anders zijn dan kindermishandeling (chtscheiding, overlijden van een familielid, enzovoort). Hoe meer signalen van deze lijst bij een kind te herkennen zijn, hoe groter de kans dat er sprake zou kunnen zijn van kindermishandeling.

Het is niet de bedoeling om aan de hand van een signalenlijst 'bewijs' te leveren van mishandeling. Het is wel mogelijk om een vermoeden van mishandeling meer te onderbouwen naarmate er meer signalen uit deze lijst geconstateerd worden. Een goed beargumenteerd vermoeden is voldoende om in actie te komen.

Deze lijst is niet uitputtend: er kunnen zich andere signalen voordoen die hier niet vermeld staan. Ook kunnen signalen in deze lijst overlappen met signalen in de lijst van kinderen van 4 tot en met 12 jaar (bijlage 2). De signalen die in deze lijst worden vermeld, hebben betrekking op alle vormen van mishandeling. Aan het einde van de lijst zijn nog enkele signalen opgenomen die meer specifiek zijn voor seksueel misbruik. Om een duidelijk beeld te krijgen van wat er aan de hand zou kunnen zijn, is het van belang de hele context van de gezinssituatie erbij te betrekken. Daarom wordt ook een aantal signalen van ouders en gezin genoemd. Er kan altijd overlegd worden met Veilig Thuis over zorgelijke signalen (in overleg met de aandachtsfunctionaris).

1. Psychosociale signalen

Ontwikkelingsstoornissen

- Achterblijven in taal-, spraak-, motorische, emotionele en/of cognitieve ontwikkeling;
- Schijnbare achterstand in verstandelijk ontwikkeling;
- Regressief gedrag (*teruggaand gedrag, bijvoorbeeld bedplassen terwijl kind al zindelijk is*);
- Niet zindelijk op de leeftijd waarvan men het verwacht.

Relationele problemen ten opzichte van de ouders:

- totale onderwerping aan de wensen van de ouders;
- sterk afhankelijk gedrag ten opzichte van de ouders;
- onverschilligheid ten opzichte van de ouders;
- kind is bang voor de ouders;
- kind vertoont heel ander gedrag als de ouders in de buurt zijn.

Relationele problemen ten opzichte van andere volwassenen:

- bij oppakken houdt het kind zich opvallend stijf;
- bevrozing bij lichamelijk contact;
- allemansvriend;
- lege blik in ogen en vermijden van oogcontact;
- waakzaam, wantrouwend.

Relationele problemen ten opzichte van andere kinderen:

- speelt niet met andere kinderen;

- is niet geliefd bij andere kinderen;
- wantrouwend;
- terugtrekken in eigen fantasiewereld.

Gedragsproblemen

- Plotselinge gedragsverandering;
- Geen of nauwelijks spontaan spel, geen interesse in spel;
- Labiel, nerveus;
- Depressief;
- Angstig;
- passief, in zichzelf gekeerd, meegaand, apathisch, lusteloos;
- Agressief;
- Hyperactief;
- Niet lachen, niet huilen;
- Niet tonen van gevoelens, zelfs niet bij lichamelijke pijn;
- Eetproblemen;
- Slaapstoornissen;
- Vermoeidheid, lusteloosheid.

2. Medische signalen

Lichamelijke kenmerken (specifiek voor lichamelijke mishandeling)

- Blauwe plekken;
- Krab-, bijt- of brandwonden;
- Botbreuken;
- Littekens.

Voedingsproblemen

- Ondervoeding;
- Voedingsproblemen bij baby's;
- Steeds wisselen van voeding;
- Veel spugen;
- Matig groeien, ondanks voldoende hoeveelheid voeding;
- Weigeren van voeding;
- Achterblijven in lengtegroei.

Verzorgingsproblemen

- Slechte hygiëne;
- Ernstige luieruitslag;
- Onvoldoende kleding;
- Onvoldoende geneeskundige en tandheelkundige zorg;
- Veel ongevallen door onvoldoende toezicht;
- Herhaalde ziekenhuisopnamen;
- Recidiverende ziekten door onvoldoende zorg;
- Traag herstel door onvoldoende zorg.

3. Kenmerken ouders/gezin

Ouder-kind relatiestoornis

- Ouder draagt kind als een 'postpakketje';
- Ouder troost kind niet bij huilen;
- Ouder klaagt overmatig over het kind;
- Ouder heeft irreële verwachtingen ten aanzien van het kind;
- Ouder toont weinig belangstelling voor het kind.

Signalen ouder

- Geweld in eigen verleden;
- Apathisch en (schijnbaar) onverschillig;
- Onzeker, nerveus en gespannen;
- Onderkoeld brengen van eigen emoties;
- Negatief zelfbeeld;
- Steeds naar andere artsen/ziekenhuizen gaan ('shopping');
- Afspraken niet nakomen;
- Kind opeens bij de kinderopvang/gastouder weghalen;
- Aangeven het bijna niet meer aan te kunnen;
- Psychiatrische problemen;
- Verslaafd.

Gezinskenmerken

- 'Multi-probleem' gezin;
- Ouder die er alleen voorstaat;
- Regelmatig wisselende samenstelling van gezin;
- Isolement;
- Vaak verhuizen;
- Problemen: werkloosheid, slechte behuizing, migratie, etc.;
- Veel ziekte in het gezin;
- Draaglast gezin gaat draagkracht te boven;
- Geweld wordt gezien als middel om problemen op te lossen.

4. Signalen specifiek voor seksueel misbruik

Lichamelijke kenmerken

- Verwondingen aan genitaliën;
- Vaginale infecties en afscheiding;
- Jeuk bij vagina en/of anus;
- Problemen bij het plassen;
- Terugkerende urineweginfecties;
- Pijn in de bovenbenen;
- Pijn bij lopen en/of zitten;
- Seksueel overdraagbare ziekten.

Relationele problemen

- Angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of voor een man of vrouw in het bijzonder.

Gedragsproblemen, afwijkend seksueel gedrag:

- Bovenmatig, grensoverschrijdend en/of dwangmatig masturberen;
- angst voor lichamelijk contact of juist zoeken van seksueel getint lichamelijk contact;

- niet leeftijdsadequaate seksueel spel;
- niet leeftijdsadequate kennis van seksualiteit;
- angst om zich uit te kleden;
- angst om op de rug te liggen;
- negatief lichaamsbeeld: ontevredenheid over, boosheid op of schaamte voor eigen lichaam;
- schrikken bij aangeraakt worden;
- houterige motoriek (onderlichaam 'op slot');
- geen plezier in bewegingsspel.

5. Signalen die specifiek zijn voor kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld

Gedragsproblemen

- Agressie: kopiëren van gewelddadig gedrag van vader of moeder (sommige kinderen, met name jongens kopiëren hun vaders gedrag door hun moeder of jongere broertjes/zusjes te slaan);
- Opstandigheid;
- Angst;
- Negatief zelfbeeld;
- Passiviteit en teruggetrokkenheid;
- Zichzelf beschuldigen;
- Verlegenheid.

Problemen in sociaal gedrag en competentie:

- wantrouwen ten aanzien van de omgeving;
- gebrek aan sociale vaardigheden.

6. Signalen die specifiek zijn voor Pediatric Condition Falsification (PCF) en Factitious Disorder by Proxy (FDP)

Factitious Disorder by Proxy PCF (oude term: syndroom Münchhausen by Proxy (MBPS)) is een ernstige vorm van kindermishandeling. Degene met dit syndroom (vaak moeder), komt liefdevol en bezorgd over, zoekt zeer regelmatig intensieve medische hulp voor een kind, maar is zelf degene die het kind bewust ziek maakt. Dit door toediening van middelen, het toebrengen van verwondingen of infecties. PCF kan zeer ingrijpende vormen aannemen: ca. 10% van de kinderen overlijdt aan de gevolgen van PCF.

Pediatric Condition Falsification (PCF) is het hoofddeel van de diagnose bij het kind. Factitious Disorder by Proxy (FDP) is het andere deel dat betrekking heeft op het mishandelende gedrag en de intenties van ouders. In principe is dit een bewust proces dat na verloop van tijd overgaat in minder bewuste patronen. Het hoofdmotief is om aandacht en erkenning af te dwingen van artsen en andere professionals. De ouder doet dit voor zichzelf, in de rol van zeer goede ouder.

Hoe is PCF te herkennen:

- Onderzoeksgegevens kloppen niet met het ziektebeeld;
- Medische gegevens over eerdere behandelingen zijn moeilijk te verkrijgen;
- Symptomen verdwijnen wanneer ouder en kind worden gescheiden;
- Een broertje of zusje is overleden of eveneens vaak ziek;
- De moeder schrikt niet terug voor ingrijpende onderzoeken of het onder narcose brengen van het kind en daar zelfs op aandringt;

- Voorvallen vinden in de avonden en weekenden plaats waarbij een beroep wordt gedaan op andere artsen;
- De volgende klachten worden gepresenteerd: bewusteloosheid, insulten, apneu, diarree, overgeven, koorts, lethargie (=slaapzucht);
- Het kind heeft een aanzienlijke ziektegeschiedenis met steeds andere klachten;
- De moeder is werkzaam in de gezondheidszorg of beschikt over een zeer grote medische kennis;
- Het verhaal van moeder bevat kleine tegenstrijdigheden;
- Vaak van arts wisselen.

Het onderscheid met postnatale depressie bij de moeder, wiegendood of kinderen die niet goed groeien veroorzaakt door iets anders dan PCF, is dat in deze gevallen de moeders vaak dankbaar zijn als ze ontlast worden van de zorg voor hun kind, terwijl PCF-moeders die zorg niet willen uitbesteden.

7. Signalen van kinderen die geconfronteerd zijn met seksueel grensoverschrijdend gedrag van een ander kind

Naast onderstaande signalen kunnen de specifieke signalen bij seksueel misbruik (zie punt 4 van deze bijlage) duiden op seksueel overschrijdend gedrag van kinderen onderling.

- Het kind heeft angst voor een bepaald kind;
- Het kind is consequent boos op een ander kind;
- Het kind komt geschrokken, bang of verward terug nadat het met een ander kind of kinderen alleen is geweest;
- Het kind wil consequent niet spelen met een bepaald kind.

8. Signalen van kinderen die seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen naar andere kinderen

Naast onderstaande signalen kunnen de specifieke signalen bij seksueel misbruik (zie punt 4 van deze bijlage) duiden op seksueel overschrijdend gedrag van kinderen onderling.

- Het kind creëert een soort isolement rond het kind (apart nemen, zich afzonderen van de groep);
- Het kind domineert of vertoont macht over een ander kind;
- Veelvuldige seksistische uitingen.

9. Kinderpornografie

Onder de term productie van kinderpornografie wordt verstaan: het vervaardigen van een afbeelding en/of het vastleggen op film, foto of iedere andere soort van informatiedrager van kinderen beneden de leeftijd van 18 jaar, die seksuele gedragingen moeten ondergaan, plegen en/of dulden.

Kinderen die gebruikt zijn voor het maken van kinderpornografie kunnen signalen afgeven die duiden op seksueel misbruik. Daarnaast kan het kind de volgende signalen laten zien:

- Extreme angst voor het maken van foto's;
- Angst voor opnamen met videoapparatuur.

Bijlage 2

Signalenlijst kindermishandeling 4-12 jarigen

Als kinderen mishandeld, verwaarloosd en/of misbruikt worden, kunnen ze signalen uitzenden. Het gebruik van een signalenlijst kan zinvol zijn, maar biedt ook een zekere mate van schijnzekerheid. De meeste signalen zijn namelijk stressindicatoren die aangeven dat er iets met het kind aan de hand is. Dit kan ook iets anders zijn dan kindermishandeling (echtscheiding, overlijden van een familielid, enzovoort). Hoe meer signalen van deze lijst bij een kind te herkennen zijn, hoe groter de kans dat er sprake zou kunnen zijn van kindermishandeling. Het is niet de bedoeling om aan de hand van een signalenlijst het 'bewijs' te leveren van de mishandeling. Het is wel mogelijk om een vermoeden van mishandeling meer te onderbouwen naarmate er meer signalen uit deze lijst geconstateerd worden. Een goed beargumenteerd vermoeden is voldoende om in actie te komen.

Deze lijst is niet uitputtend, er kunnen zich andere signalen voordoen die hier niet vermeld staan. Ook kunnen signalen in deze lijst overlappen met signalen in de lijst van kinderen van 0 tot en met 4 jaar (bijlage 1).

De signalen die in deze lijst vermeld worden, hebben betrekking op alle vormen van mishandeling. Om een duidelijk beeld te krijgen van wat er aan de hand zou kunnen zijn, is het van belang de hele context van het gezin erbij te betrekken. Daarom wordt ook een aantal signalen van ouders en gezin genoemd.

1. Psychosociale signalen

Ontwikkelingsstoornissen

- achterblijven in taal-, spraak-, motorische, emotionele en/of cognitieve ontwikkeling;
- achterstand in verstandelijke ontwikkeling;
- Regressief gedrag (*teruggaand gedrag, bijvoorbeeld bedplassen terwijl kind al zindelijk is*);
- niet zindelijk.

Relationele problemen ten opzichte van de ouders:

- totale onderwerping aan de wensen van de ouders;
- sterk afhankelijk gedrag ten opzichte van de ouders;
- onverschilligheid ten opzichte van de ouders;
- kind is bang voor de ouders;
- kind vertoont heel ander gedrag als de ouders in de buurt zijn.

Relationele problemen ten opzichte van andere volwassenen:

- bevriezing bij lichamelijk contact;
- allemansvriend;
- lege blik in de ogen en vermijden van oogcontact;
- waakzaam, wantrouwend.

Relationele problemen ten opzichte van andere kinderen:

- speelt niet met andere kinderen;
- is niet geliefd bij andere kinderen;
- wantrouwend;
- terugtrekken in eigen fantasiewereld.

Gedragsproblemen

- Plotselinge gedragsverandering;
- Labiel, nerveus gespannen;
- Depressief;
- Angstig;
- Passief, in zichzelf gekeerd, meegaand, gebrek aan enthousiasme/levenslust, lusteloos;
- Agressief;
- Hyperactief;
- Destructief;
- Geen of nauwelijks spontaan spel, geen interesse in spel;
- Vermoeidheid, lusteloosheid;
- Niet huilen, niet lachen;
- Niet tonen van gevoelens, zelfs niet bij lichamelijke pijn;
- Schuld- en schaamtegevoelens;
- Zelf verwondend gedrag;
- Eetproblemen;
- Anorexia / boulimia;
- Slaapstoornissen;
- Bedplassen / broekpoepen.

2. Medische signalen

Lichamelijke kenmerken (specifiek voor lichamelijke mishandeling)

- Blauwe plekken;
- Krab-, bijt- of brandwonden;
- Botbreuken;
- Littekens.

Verzorgingsproblemen (specifiek voor verwaarlozing)

- Slechte hygiëne;
- Onvoldoende kleding;
- Onvoldoende geneeskundige en tandheelkundige zorg;
- Veel ongevallen door onvoldoende toezicht;
- Herhaalde ziekenhuisopnamen;
- Terugkerende ziekten door onvoldoende zorg;
- Traag herstel door onvoldoende zorg.

Overige medische signalen

- Ondervoeding;
- Achterblijven in lengtegroei;
- Psychosomatische klachten (buikpijn, misselijkheid, hoofdpijn, etc.).

3. Kenmerken ouders/gezin

Ouder-kind relatiestoornis

- Ouder troost kind niet bij huilen;
- Ouder klaagt overmatig over het kind;

- Ouder heeft irreële verwachtingen ten aanzien van het kind;
- Ouder toont weinig belangstelling voor het kind.

Signalen ouder

- Geweld in eigen verleden;
- Gebrek aan levenslust/enthousiasme en (schijnbaar) onverschillig;
- Onzeker, nerveus en gespannen;
- Onderkoeld brengen van eigen emoties;
- Negatief zelfbeeld;
- Steeds naar andere artsen/ziekenhuizen gaan ('shopping');
- Afspraken niet nakomen;
- Kind opeens bij de kinderopvang/gastouder weghalen;
- Aangeven het bijna niet meer aan te kunnen;
- Verslaafd.

Gezinskenmerken

- 'Multi-probleem' gezin;
- Ouder die er alleen voorstaat;
- Regelmatig wisselende samenstelling van gezin;
- Isolement;
- Vaak verhuizen;
- Problemen: werkloosheid, slechte behuizing, migratie, etc.;
- Veel ziekte in het gezin;
- Draaglast gezin gaat draagkracht te boven;
- Geweld wordt gezien als middel om problemen op te lossen.

4. Signalen specifiek voor seksueel misbruik

Lichamelijke kenmerken

- Verwondingen aan genitaliën;
- Vaginale infecties en afscheiding;
- Jeuk bij vagina en/of anus;
- Problemen bij het plassen;
- Terugkerende urineweginfecties;
- Pijn in de bovenbenen;
- Pijn bij lopen en/of zitten;
- Seksueel overdraagbare ziekten.

Relationele problemen

- Angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of voor een man of vrouw in het bijzonder.

Gedragsproblemen, afwijkend seksueel gedrag:

- Overmatig, grenzeloos en/of dwangmatig masturberen;
- angst voor lichamelijk contact of juist zoeken van seksueel getint lichamelijk contact;
- niet leeftijdsadequaate seksueel spel;
- niet leeftijdsadequate kennis van seksualiteit;
- angst om zich uit te kleden;
- angst om op de rug te liggen;

- negatief lichaamsbeeld: ontevredenheid over, boosheid op of schaamte voor eigen lichaam;
- schrikken bij aangeraakt worden;
- houterige motoriek (onderlichaam 'op slot');
- geen plezier in bewegingsspel.

5. Signalen die specifiek zijn voor kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld

Gedragsproblemen

- Agressie: kopiëren van gewelddadig gedrag van vader of moeder (sommige kinderen, met name jongens kopiëren hun vaders gedrag door hun moeder of jongere broertjes/zusjes te slaan);
- Opstandigheid;
- Angst;
- Negatief zelfbeeld;
- Passiviteit en teruggetrokkenheid;
- Zichzelf beschuldigen;
- Verlegenheid.

Problemen in sociaal gedrag en competentie:

- wantrouwen ten aanzien van de omgeving;
- gebrek aan sociale vaardigheden.

6. Signalen die specifiek zijn voor Pediatric Condition Falsification (PCF) en Factitious Disorder by Proxy (FDP)

Factitious Disorder by Proxy PCF (oude term: syndroom Münchhausen by Proxy (MBPS) is een ernstige vorm van kindermishandeling. Degene met dit syndroom (vaak moeder), komt liefdevol en bezorgd over, zoekt zeer regelmatig intensieve medische hulp voor een kind, maar is zelf degene die het kind bewust ziek maakt. Dit door toediening van middelen, het toebrengen van verwondingen of infecties. PCF kan zeer ingrijpende vormen aannemen: ca. 10% van de kinderen overlijdt aan de gevolgen van PCF.

Pediatric Condition Falsification (PCF) is het hoofddeel van de diagnose bij het kind. Factitious Disorder by Proxy (FDP) is het andere deel dat betrekking heeft op het mishandelende gedrag en de intenties van ouders. In principe is dit een bewust proces dat na verloop van tijd overgaat in minder bewuste patronen. Het hoofdmotief is om aandacht en erkenning af te dwingen van artsen en andere professionals. De ouder doet dit voor zichzelf, in de rol van zeer goede ouder.

Hoe is PCF te herkennen:

- Onderzoeksgegevens kloppen niet met het ziektebeeld;
- Medische gegevens over eerdere behandelingen zijn moeilijk te verkrijgen;
- Symptomen verdwijnen wanneer ouder en kind worden gescheiden;
- Een broertje of zusje is overleden of eveneens vaak ziek;
- De moeder schrikt niet terug voor ingrijpende onderzoeken of het onder narcose brengen van het kind en daar zelfs op aandringt;
- Voorvallen vinden in de avonden en weekenden plaats waarbij een beroep wordt gedaan op andere artsen;
- De volgende klachten worden gepresenteerd: bewusteloosheid, insulten, apneu, diarree, overgeven, koorts, lethargie (=slaapzucht);
- Het kind heeft een aanzienlijke ziektegeschiedenis met steeds andere klachten;

- De moeder is werkzaam in de gezondheidszorg of beschikt over een zeer grote medische kennis;
- Het verhaal van moeder bevat kleine tegenstrijdigheden;
- Vaak van arts wisselen.

Het onderscheid met postnatale depressie bij de moeder, wiegendood of kinderen die niet goed groeien veroorzaakt door iets anders dan PCF, is dat in deze gevallen de moeders vaak dankbaar zijn als ze ontlast worden van de zorg voor hun kind, terwijl PCF-moeders die zorg niet willen uitbesteden.

7. Signalen van kinderen die geconfronteerd zijn met seksueel grensoverschrijdend gedrag van een ander kind

Naast onderstaande signalen kunnen de specifieke signalen bij seksueel misbruik (zie punt 4) duiden op seksueel overschrijdend gedrag van kinderen onderling.

- Het kind heeft angst voor een bepaald kind;
- Het kind is consequent boos op een ander kind;
- Het kind komt geschrokken, bang of verward terug nadat het met een ander kind of kinderen alleen is geweest;
- Het kind wil consequent niet spelen met een bepaald kind.

8. Signalen van kinderen die seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen naar andere kinderen

- Naast onderstaande signalen kunnen de specifieke signalen bij seksueel misbruik (zie punt 4) duiden op seksueel overschrijdend gedrag van kinderen onderling.
- Het kind creëert een soort isolement rond het kind (apart nemen, zich afzonderen van de groep);
- Het kind domineert of vertoont macht over een ander kind;
- Veelvuldige seksistische uitingen.

9. Kinderpornografie

Onder de term productie van kinderpornografie wordt verstaan: het vervaardigen van een afbeelding en/of het vastleggen op film, foto of iedere andere soort van informatiedrager van kinderen beneden de leeftijd van 18 jaar, die seksuele gedragingen moeten ondergaan, plegen en/of dulden. Kinderen die gebruikt zijn voor het maken van kinderpornografie kunnen signalen afgeven die duiden op seksueel misbruik. Daarnaast kan het kind de volgende signalen laten zien:

- Extreme angst voor het maken van foto's;
- Angst voor opnamen met videoapparatuur.

Bijlage 3

Signalen die kunnen duiden op mogelijk geweld- of zedendelict door een collega

Wanneer een beroepskracht vermoedens heeft van een geweld- of zedendelict door een collega, is de beroepskracht verplicht dit te melden bij de houder. Deze bijlage bestaat uit 2 delen:

1. Ongewenste omgangsvormen
  2. Signalen die kunnen duiden op kindermishandeling gepleegd door een beroepskracht
- Ongewenste omgangsvormen en deze signalen kunnen ook duiden op ander gedrag. Het is daarom belangrijk om ook de signalenlijsten (bijlage 1 en 2) te raadplegen om tot heldere onderbouwing te komen.

1. Ongewenste omgangsvormen

Een gastouder of bemiddelingsmedewerker kan een 'niet-pluis' gevoel hebben over het gedrag van een andere collega of gastouder. Deze zullen vaak te maken hebben met ongewenste omgangsvormen. Ongewenste omgangsvormen komen tot uiting in verbaal, fysiek of ander non-verbaal gedrag. Dit gedrag kan zowel opzettelijk als onopzettelijk zijn, maar degene die hiermee wordt geconfronteerd ervaart het als ongewenst en onaangenaam.

Onder ongewenste omgangsvormen worden handelingen verstaan van alle vormen van discriminatie, agressie, seksuele intimidatie, pesten en treiteren (hieronder beschreven) en ook combinaties van dit gedrag en andere vormen van ongewenst gedrag die in het verlengde liggen of overeen komen met het hieronder beschreven gedrag.

Seksuele intimidatie

Onder seksuele intimidatie wordt verstaan: ongewenste seksuele toenadering, verzoeken om seksuele gunsten of ander verbaal, non-verbaal of fysiek gedrag.

Voorbeelden van verbale seksuele intimidatie:

- Aanspreekvormen: bijvoorbeeld 'Alexia' verbasteren tot 'Asexia';
- Kinderen ongepast aanspreken met "Hé stoot!";
- Seksuele dubbelzinnigheden;
- Uitnodigen tot seksueel contact;
- Seksueel getinte grappen maken;
- Stoere verhalen over seksuele prestaties vertellen;
- Seksueel getinte opmerkingen maken over iemands uiterlijk.

Voorbeelden van fysieke seksuele intimidatie:

- Handtastelijkheden;
- Dwingen tot zoenen, knuffelen, strelen, geslachtsgemeenschap;
- Geslachtsdelen (laten) strelen of betasten boven of onder de kleding;
- Uitkleden.

Voorbeelden van non-verbale seksuele intimidatie:

- Staren, gluren, lonken;
- Iemand met de ogen uitkleden;
- Seksueel getinte cadeautjes geven;
- Confrontatie met kinderporno;
- Het kind (deels) ontbloot filmen of fotograferen;

- Het maken van obscene gebaren;
- Iemand seksueel geladen afbeeldingen, brieven geven of sturen.

Agressie en geweld

Er wordt gesproken van agressie en geweld als het kind psychisch en/of fysiek, verbaal of non-verbaal wordt lastiggevallen, bedreigd of aangevallen. Er zijn vier vormen van agressie en geweld:

1. Verbaal: schelden, schreeuwen, treiteren en beledigen
2. Non-verbaal: tegen iemand aandrukken, vasthouden, expres naar je toetrekken
3. Psychisch: lastigvallen, onder druk zetten, bedreigen met fysiek geweld en irriteren
4. Fysiek: schoppen, slaan, bijten, vastgrijpen en klemzetten

Discriminatie

Onder discriminatie wordt verstaan elke vorm van ongerechtvaardigd onderscheid, elke uitsluiting, beperking of voorkeur die ten doel heeft of tot gevolg kan hebben dat de erkenning, het genot of de uitoefening op voet van gelijkheid van de rechten van de mens in de werk- of studiegerelateerde situatie teniet wordt gedaan of aangetast alsmede iedere uiting in woord, gebaar of geschrift. Hierbij is sprake van ontoelaatbare opvattingen over achterstelling van mensen, doelbewuste belediging of van grievend handelen jegens anderen op grond van diens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, seksuele geaardheid of op enige andere grond.

Pesten en treiteren

Onder pesten en treiteren wordt verstaan gedragingen waarbij sprake is van stelselmatig, gedurende een langere periode, psychisch of fysiek vernederen, kwetsen of anderszins lastigvallen van een persoon.

2. Signalen met betrekking tot seksueel misbruik door een beroepskracht of gastouder

- Sterke afhankelijkheid van een kind ten opzichte van een beroepskracht of gastouder;
- Beroepskracht of gastouder creëert een soort isolement rond het kind (bijvoorbeeld apart nemen zonder dat daar een duidelijke aanleiding voor is of dat daar verslag van volgt);
- Veelvuldige seksistische uitingen;
- Gespannen sfeer in de voorziening;
- Kind is bang, gespannen wanneer het met de specifieke beroepskracht of gastouder te maken heeft;
- Extreem concurreren met kinderen/collega's om de aandacht van de verdachte beroepskracht of gastouder.

Bijlage 4

Observatielijst

Deze observatielijst kan een instrument zijn om de signalen beter in kaart te brengen. De lijst is niet uitputtend en dient slechts als hulpmiddel te worden gebruikt.

Vragen over 'opvallend gedrag van een kind'

Naam kind (evt. initialen): _____

Geslacht: jongen/meisje

Leeftijd: _____

1. Sinds wanneer vertoont het kind opvallend gedrag?

- sinds een aantal weken
- sinds een aantal maanden
- sinds _____

2. Het opvallende gedrag bestaat uit (meer dan één antwoord mogelijk):

- (zeer) meegaand gedrag
  - gebrek aan vertrouwen in anderen
  - ouwelijk, zorgend gedrag
  - verzet, passief
  - verzet, actief
  - agressief
  - angstig
  - druk
  - negatief zelfbeeld
  - angst voor lichamelijk contact
  - seksueel uitdagend gedrag
  - gespannen
  - faalangstig
  - signalen uit de signalenlijsten (zie bijlage 1 t/m 3)
-

3. Hoe is de verhouding tot broertjes en zusjes? (meer dan één antwoord mogelijk):

- prettig
- geen aansluiting
- bang
- plagerig
- agressief naar jongere kinderen
- bazig
- wordt gepest
- pest broertje/zusje
- anders, namelijk _____

4. Hoe is de verhouding tot andere kinderen? (meer dan één antwoord mogelijk):

- prettig
- geen aansluiting
- bang
- plagerig
- agressief naar jongere kinderen
- bazig
- wordt gepest
- pest andere kinderen
- anders, namelijk _____

5. Hoe is de uiterlijke verzorging van het kind, zoals kleding en dergelijke?

- over het algemeen verzorgd
- over het algemeen onverzorgd
- sterk wisselend
- anders, namelijk _____

6. Hoe is de verhouding tot moeder?

---

7. Hoe is de verhouding tot vader?

---

8. Hoe is de verhouding tot de beroepskrachten (gastouder/ stagiair/ vrijwilliger)?

---

9. Hoe is het contact tussen de ouders en de beroepskracht?

---

10. Zijn er bijzonderheden over het gezin te melden? Indien mogelijk ook de bron vermelden.

---

11. Is er de laatste tijd iets in het gedrag of in de situatie van het kind veranderd?

---

12. Wat is er bij u bekend over eventuele broertjes en zusjes?

---

13. Wat zijn volgens u de problemen?

Bijlage 5

Voorbeelden van acute onveiligheid, structurele onveiligheid en disclosure

Acute onveiligheid

Definitie	Een persoon is in direct fysiek gevaar, diens veiligheid is de komende dagen niet gegarandeerd en hij of zij heeft direct bescherming nodig.
Toelichting	Bij het afwegen van signalen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling schat een beroepskracht allereerst en voortdurend in of een betrokkene acuut (levens)gevaar loopt. Dit betreft de aanwezigheid van fysiek of seksueel geweld (met of zonder letsel) of, in geval van zorgafhankelijke kinderen of (oudere) volwassenen, de afwezigheid van de meest basale verzorging (waaronder eten, drinken, kleding en onderdak) maar bijvoorbeeld ook het onnodig toedienen van medicijnen of het verrichten van onnodige zorg.
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> • Door geweld toegebrachte verwonding die medische behandeling behoeft. • (Ernstig) letsel met een vermoeden dat dit is toegebracht, of een poging daartoe. • Poging tot verwurging. • Wapengebruik. • Geweld tijdens de zwangerschap. • (Vermoeden van) seksueel misbruik of seksueel geweld of seksuele exploitatie van kinderen jonger dan 18 jaar. • Acute bedreiging om zichzelf of een naaste (waaronder (ex)-partner, kinderen of familielid) te doden, ernstig letsel toe te brengen of hun vrijheid te benemen (familiedrama, eerwraak, vrouwelijke genitale verminking). • Onthouden van zorg die acuut de gezondheid bedreigt van -9 maanden tot 100 jaar, waaronder het onthouden van voedsel. • Als een ouder/verzorger (medische) klachten/aandoeningen bij een kind verzint/aandikt, (medische) onderzoeksgegevens betreffende bij het kind bestaande klachten en afwijkingen vervalst of in het kader van een onderzoek selectief verstrekt of (medische) klachten en afwijkingen bij het kind daadwerkelijk veroorzaakt. • Vrijheidsbeperkende maatregel voor pleger loopt af zonder dat er afdoende veiligheidsmaatregelen genomen zijn. • Acuut onveilige situatie bestaat of zorg dreigt weg te vallen vanwege suïcidepoging, automutilatie, acuut psychiatrisch beeld, intoxicatie door alcohol of drugs. • Noodgedwongen vlucht van huis door (dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling.

Structurele onveiligheid

Definitie	Er is sprake van herhaling of voortduren van onveilige situaties of van geweld.
Toelichting	Een voorgeschiedenis van huiselijk geweld of kindermishandeling is de belangrijkste voorspeller voor voortduren van onveiligheid (plegerschap en slachtofferschap) in de toekomst. In de afweging of sprake is van structurele onveiligheid is ten minste over de volgende factoren informatie nodig: herhaling van geweld /onveiligheid, oudersignalen en eventuele kindsignalen/signalen van slachtoffers.
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> • Minderjarigen die opgroeien bij ouders met zodanig ernstige problematiek ten gevolge van verstandelijke beperking, middelenverslaving, psychische

problematiek dat de fysieke en emotionele veiligheid van het kind bij herhaling en/of voortdurend wordt bedreigd en de ontwikkelmogelijkheden van deze minderjarigen structureel ingeperkt worden.

- Door geweld toegebrachte verwonding die medische behandeling behoeft.
- Poging tot verwurging.
- Wapengebruik.
- Geweld tijdens de zwangerschap.
- (Vermoeden van) seksueel misbruik of seksueel geweld of seksuele exploitatie van kinderen jonger dan 18 jaar.
- Acute bedreiging om zichzelf of een naaste (waaronder (ex)-partner, kinderen of familielid) te doden, ernstig letsel toe te brengen of hun vrijheid te benemen (familiedrama, eerwraak, vrouwelijke genitale verminking).
- Onthouden van zorg die acuut de gezondheid bedreigt van -9 maanden tot + 100 jaar, waaronder het onthouden van voedsel.
- Als een ouder/verzorger (medische) klachten/aandoeningen bij een kind verzint/aandikt, (medische) onderzoeksgegevens betreffende bij het kind bestaande klachten en afwijkingen vervalst of in het kader van een onderzoek selectief verstrekt of (medische) klachten en afwijkingen bij het kind daadwerkelijk veroorzaakt.
- Vrijheidsbeperkende maatregel voor pleger loopt af zonder dat er afdoende veiligheidsmaatregelen genomen zijn.
- Acuut onveilige situatie bestaat of zorg dreigt weg te vallen vanwege suïcidepoging, automutilatie, acuut psychiatrisch beeld, intoxicatie door alcohol of drugs.
- Noodgedwongen vlucht van huis door (dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling.
- (Ernstig) letsel met een vermoeden dat dit is toegebracht, of een poging daartoe.
- Ernstige verwaarlozing die voor jonge opgroeiende kinderen blijvende schade kan veroorzaken.
- Minderjarigen die een hoog schoolverzuim hebben.
- Minderjarigen die stelselmatig getuige zijn van huiselijk geweld.
- Minderjarigen die geregeld fysiek mishandeld worden.
- Psychische en/of fysieke mishandeling door escalerende vormen van langdurige stalking in partnerrelaties.

Disclosure

Definitie	Slachtoffers die uit zichzelf een beroepskracht om hulp vragen of zich uiten bij (mogelijk) huiselijk geweld en/of kindermishandeling.
Toelichting	Wanneer een slachtoffer, kind of volwassene, uit zichzelf een beroepskracht om hulp vragen bij mogelijk huiselijk geweld en/of kindermishandeling of zich hierover uit, zonder hulp te vragen, betekent dit veelal dat het (minderjarige) slachtoffer een acute crisis ervaart en vreest voor de veiligheid en/of het welzijn van zichzelf of gezinsleden. Het met onvoldoende voorbereiding met de ouders/pleger(s) bespreken van de (door het slachtoffer) geuite zorgen kan leiden tot (verergering van) situaties van acute of structurele onveiligheid. Dit geldt uitdrukkelijk ook voor specifieke vormen van huiselijk geweld zoals (ex-)partnerstalking, huwelijksdwang, eergelateerd geweld en ouderenmishandeling. Een professionele norm tot melden betekent in dit geval zorgvuldige afstemming over de vervolgacties tussen de beroepskracht, Veilig Thuis en het slachtoffer.

Bijlage 6

Samenwerking met andere organisaties

Rondom de zorg voor kinderen is er contact met andere organisaties. Het is belangrijk dat het gastouderbureau deze organisaties en hun functies kent en hen weet te vinden. In het kader van de meldcode zal het meeste beroep worden gedaan op Veilig Thuis. Bij iedere stap van de meldcode geldt dat er altijd contact op kan worden genomen met Veilig Thuis. Ook andere organisaties kunnen ingeschakeld worden. Zorgen over een kind hoeven niet altijd op kindermishandeling of huiselijk geweld te duiden. Ze kunnen ook te maken hebben met de opvoeding. Als de problemen veroorzaakt worden door de opvoedingssituatie dan kan bijvoorbeeld ook contact worden opgenomen met het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG).

Dit hoofdstuk geeft informatie over de volgende organisaties:

- Veilig Thuis
- Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG)
- Zorgadviesteam (ZAT)
- Geestelijke Gezondheidsdienst (GGD)
- Kinderbescherming
- De Jeugd en Gezinsbeschermers (in de regio)
- Raad voor de Kinderbescherming
- Kinderrechter en kindbeschermingsmaatregelen
- Landelijk Expertisecentrum Eergerelateerd Geweld (LECEGG)
- Vertrouwensinspecteurs van de Inspectie van het Onderwijs

Veilig Thuis

Veilig Thuis maakt onderdeel uit van de GGD. De beroepskracht kan bij Veilig Thuis terecht voor advies en om zorgen over een kind te melden. Wanneer bij de weging van de aard en ernst van het huiselijk geweld of kindermishandeling (route 1) twijfel ontstaat, dient altijd Veilig Thuis geraadpleegd te worden.

Advies

Ouders en beroepskrachten kunnen voor advies altijd terecht bij Veilig Thuis. Binnen het gastouderbureau zal over het algemeen de aandachtsfunctionaris contact zoeken met Veilig Thuis om over de volgende onderwerpen van gedachten te wisselen:

- een inschatting te maken van de problemen van het kind;
- te overleggen hoe de vermoedens met de ouders kunnen worden besproken;
- te overleggen welke hulp het gastouderbureau het kind of de ouders kan bieden;
- risicotaxatie.

Als er meer dan één adviesgesprek nodig is dan wordt gesproken over een consult. Veilig Thuis kan dan ondersteunen bij de aanpak van een vermoedelijke situatie van kindermishandeling. Zo kan bijvoorbeeld een maatschappelijk werkende of vertrouwensarts van Veilig Thuis hulp bieden bij het voorbereiden van gesprekken met de ouders over de zorgen die zijn geconstateerd. Voor een adviesgesprek of consult hoeft de naam van het kind en van het gezin niet genoemd te worden. Veilig Thuis legt in dit stadium nog geen

persoonsgegevens over het gezin vast.

Melden

Als bij het volgen van de stappen wordt besloten tot het doen van een melding van huiselijk geweld of kindermishandeling, neemt Veilig Thuis het onderzoek naar het huiselijk geweld of kindermishandeling over.

Veilig Thuis houdt de aandachtsfunctionaris op de hoogte van de uitkomsten van het onderzoek en van de acties die in gang worden gezet. Bij een melding moeten oudergegevens worden verstrekt omdat Veilig Thuis anders geen acties in gang kan zetten naar aanleiding van de melding. Ook indien ouders geen toestemming geven, mag er evengoed melding worden gemaakt. Zoals eerder aangegeven in deze meldcode blijft dit echter wel zeer wenselijk, om de samenwerking met ouders te bevorderen. Tenzij dit duidelijk gevaar oplevert voor kind, beroepskracht of andere betrokkenen.

Veilig Thuis doet na een melding onderzoek naar de signalen. Veilig Thuis gaat in gesprek met de ouders en belangrijke personen rondom het kind. Ook andere instanties zoals het gastouderbureau, de school of de huisarts kunnen door Veilig Thuis gevraagd worden om informatie over het gezin te geven. Op basis van de resultaten van dit onderzoek besluit Veilig Thuis wat er moet gebeuren. Vaak zal vrijwillige hulp in gang worden gezet, maar Veilig Thuis kan ook beslissen om een melding te doen bij de Raad voor de Kinderbescherming en/of om aangifte van mishandeling te doen bij de politie.

Bij een melding dient de aandachtsfunctionaris zoveel mogelijk zijn signalen te melden, dit wil zeggen de feiten en gebeurtenissen die zijn waargenomen. Meldt de aandachtsfunctionaris ook feiten en gebeurtenissen die anderen hebben gezien of gehoord, dan moet hij deze 'andere bron' duidelijk in de melding noemen. De aandachtsfunctionaris legt alles vast in het kinddossier. Deze registratie dient feitelijk en objectief te zijn.

Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG)

Het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) is een inlooppunt voor gezinnen. Ouders, verzorgers, kinderen, jongeren tot 23 jaar en professionals kunnen hier terecht met alle vragen over opvoeden en opgroeien. Elke gemeente heeft minimaal één centrum. In grote steden zijn over het algemeen meer CJG's. Het CJG heeft als taak de huidige opvoed- en opgroei-ondersteuning te verbinden, te verbeteren en te versterken.

Daarnaast heeft het CJG de volgende taken:

- informatie en advies geven;
- (vroeg)signaleren van problemen;
- mensen verwijzen naar het lokale en regionale hulpaanbod;
- licht pedagogische hulp bieden;
- de zorg voor jongeren en gezinnen coördineren;
- een schakel zijn met De Jeugd- en Gezinsbeschermers;
- een schakel zijn met onderwijs, vaak via de zorgadviesteams (ZAT, zie 5.3).

Zorgadviesteam (ZAT)

Een zorgadviesteam (ZAT) is een samenwerkingsverband van kinderopvangorganisaties of scholen en jeugdhulpverleningsorganisaties zoals Algemeen Maatschappelijk Werk, de regionale Jeugdzorg en de Jeugdgezondheidszorg. Gezamenlijk zorgen zij dat kinderen met problemen op tijd gesignaleerd worden en

dat ze zo snel mogelijk de goede hulp krijgen.

Het ZAT kan kinderopvangorganisaties ondersteunen bij het signaleren en bespreekbaar maken van zorgen met ouders. Tijdens een bespreking van een kind maken de deskundigen in het ZAT gezamenlijk een inschatting van de situatie en beoordelen zij wat de beste actie voor dit kind zou zijn.

De gemeentelijke gezondheidsdienst (GGD)

Een van de belangrijkste taken van de GGD is het geven van voorlichting op allerlei gebieden. Daarnaast houdt zij zich onder andere bezig met de gezondheid van de jeugd. Kinderen komen in de leeftijd tot 4 jaar bij het consultatiebureau. Daarnaast komen kinderen tijdens hun schoolcarrière meerdere malen in contact met de afdeling jeugdgezondheidszorg (JGZ) van de GGD.

Iedere GGD heeft een calamiteitenteam. De GGD kan ondersteuning bieden indien zich calamiteiten en incidenten voordoen. Zo kunnen zij advies geven over het organiseren van ouderavonden en kunnen zij adviseren over opvang en ondersteuning.

De kinderbescherming

De kinderbescherming bestaat uit Bureau Jeugdzorg (vanaf 2015 De Jeugd- en Gezinsbeschermers hier in de regio), de Raad voor de Kinderbescherming en de rechter. Als het nodig is, geven zij hulp aan een gezin. Eerst is die hulp vrijwillig. Als een gezin hier niet voor openstaat, wordt de hulp verplicht.

De Jeugd- en Gezinsbeschermers (in deze regio)

Ouders/verzorgers zijn verantwoordelijk voor de opvoeding van hun kind. Bij opvoedingsproblemen kunnen zij geïndiceerde zorg krijgen. Deze zorg wordt geïndiceerd door De Jeugd- en Gezinsbeschermers. Ouders kunnen wijkteams ook zelf inschakelen. De Jeugd- en Gezinsbeschermers proberen het gezin te helpen om de moeilijkheden op vrijwillige basis op te lossen. Wanneer er gedwongen hulp nodig is, dan wordt dit uitgevoerd door de Jeugdbescherming.

Raad voor de Kinderbescherming

Soms accepteren ouders niet de hulp die volgens Veilig Thuis wel nodig is. De overheid grijpt dan in. Veilig Thuis meldt het kind aan bij de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK). De RvdK onderzoekt of de ontwikkeling van het kind ernstig in gevaar is. Als dit uit het onderzoek blijkt, kan de rechter een kindbeschermingsmaatregel opleggen. De RvdK legt een verzoek daarvoor neer bij de kinderrechter. De Raad kan ook besluiten het gezin terug te verwijzen naar De Jeugd en Gezinsbeschermers (binnen deze regio) als verplichte hulp (nog) niet nodig is.

Kinderrechter en kindbeschermingsmaatregelen

De kinderrechter besluit uiteindelijk of een kindbeschermingsmaatregel nodig is. Als dat zo is, voeren de Jeugd- en Gezinsbeschermers (in de desbetreffende regio) of een landelijk werkende instelling voor voogdij of gezinsvoogdij de maatregel uit. Er bestaan twee soorten maatregelen: de ondertoezichtstelling en de ontheffing of ontzetting uit het ouderlijk gezag.

Landelijk Expertisecentrum Eergerelateerd Geweld (LEC EGG)

Het LEC EGG is bedoeld als vraagbaak voor eerkwesties en doet ook onderzoek. Instanties kunnen het

expertisecentrum raadplegen.

Vertrouwensinspecteurs van de Inspectie van het Onderwijs

Een vertrouwensinspecteur is werkzaam bij de Inspectie van het Onderwijs. Hij of zij is inspecteur van een onderwijssector (Primair Onderwijs – Voortgezet Onderwijs – Beroepsonderwijs en Volwassen Educatie) of inspecteur tweedelijns toezicht Kinderopvang en heeft voor een deel van het werk de taak van vertrouwensinspecteur. De vertrouwensinspecteur heeft geheimhoudingsplicht en is bij wet uitgezonderd van het doen van aangifte. Voor de kinderopvang is de vertrouwensinspecteur als deskundige aangewezen door de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Een houder van het gastouderbureau is verplicht om bij een vermoeden van een zeden- of geweldsdelict door een gastouder de vertrouwensinspecteur te raadplegen. Voor een gastouder geldt dat deze ook kan overleggen met de vertrouwensinspecteur, indien melden bij de houder van het gastouderbureau niet mogelijk is. De vertrouwensinspecteur kan de gastouder helpen bij het doen van aangifte, indien de gastouder aanwijzingen heeft dat een houder/collega zich schuldig maakt aan seksueel of ander geweld tegen een kind of als een houder zich niet houdt aan de overlegplicht.

Sociale kaart

In de meldcode is een sociale kaart opgenomen die door het gastouderbureau is ingevuld met bovengenoemde instanties uit de eigen regio (zie bijlage 6). Deze sociale kaart is door alle gastouders en ouders inzichtelijk in het registratiesysteem van het gastouderbureau.

Bijlage 7

Sociale kaart Parento Gastouderbureau

- Organisatie** : **Alarmnummer (bij noodsituaties)**
Telefoonnummer : 112
- Organisatie** : **Landelijke servicenummer politie (ook sociale jeugd- en zedenzaken)**
Telefoonnummer : 0900-8844
- Organisatie** : **Veilig Thuis Noord-Holland Noord**
Adres : Hertog Aalbrechtweg 5, 1823 DL Alkmaar
Telefoonnummer : 088-0100502 (voor professionals)
0800-2000 (landelijk)
Website : www.veiligthuisnhn.nl (regionaal)
www.vooreenveiligthuis.nl (landelijk)
E-mailadres : info@veiligthuisnhn.nl
- Organisatie** : **Vertrouwensinspecteur bij de Inspectie van het Onderwijs**
Telefoonnummer : 0900-1113111
www.onderwijsinspectie.nl
- Organisatie** : **De Jeugd- en Gezinsbeschermers (in regio)**
Adres : Winkelwaard 494, 1824 XH Alkmaar
Telefoonnummer : 088-7778000 (algemeen) en 088-778000 (**Crisisdienst: 24/7**)
Website : www.dejeugdengzinsbeschermers.nl
E-mailadres : info@dejeugdengzinsbeschermers.nl
- Organisatie** : **Crisisdienst Jeugd NHH (samenwerkingsverband Jeugd- en Gezinsbeschermers, Parlan, GGZ/Triversum)**
Telefoonnummer : 088-7778887 (Crisisdienst: 24/7)
- Organisatie** : **GGD/Jeugdgezondheidszorg**
Voor de gemeenten bewaakt, beschermt en bevordert de GGD de gezondheid van alle inwoners in Noord-Holland-Noord
Adres : Hertog Aalbrechtweg 5, 1823 DL Alkmaar
Telefoonnummer : 088-0100500
E-mailadres : info@ggdhollandsnoorden.nl
Website : www.ggdhn.nl
- Organisatie** : **Parlan (Jeugd- & Opvoedhulp)**
Adres : Van der Lijnstraat 9, Alkmaar

Telefoonnummer : 088-1240000
E-mailadres : contact@parlan.nl
Website : www.parlan.nl

Organisatie : **Stichting MEE**
MEE ondersteunt mensen met een beperking en hun netwerk op alle leefgebieden en in alle levensfasen
Adres : James Wattstraat 5, Alkmaar
Telefoonnummer : 088 6 522 522
Website : www.meenwh.nl

Inspectie van het Onderwijs – vertrouwensinspecteurs

0900 – 111 31 11

www.onderwijsinspectie.nl

Raad voor de Kinderbescherming

www.rvdk.nl

Informatie over de meldcode (via Rijksoverheid)

www.meldcode.nl

Verwijsindex Risicjongeren

Sommige organisaties hebben de mogelijkheid om naam en een geboortedatum achter te laten van een kind waarvan het vermoeden bestaat dat het mishandeld wordt. Het is een landelijk opererende dienst en werkt naast Veilig Thuis.

www.verwijsindex.nl

Informatie over de aanpak kindermishandeling van het NJI

www.aanpakkindermishandeling.nl

Informatie over huiselijk geweld

www.huiselijkgeweld.nl

Informatie over Seksueel Geweld

www.seksueelgeweld.nl

Informatie over meisjesbesnijdenis

www.meisjesbesnijdenis.nl

Informatie over het Vlaggensysteem (seksueel grensoverschrijdend gedrag van kinderen)

<https://www.movisie.nl/publicatie/vlaggensysteem>

Informatie over het Eergerelateerd Geweld

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/eergerelateerd-geweld>

Bijlage 8

Boeken over kindermishandeling

Achtergrondinformatie

Adriaenssens, P.

Mijn kind is bang (en ik ook). Opvoeden tot weerbaarheid - Tielt, Lannoo nv, 1998, ISBN 90-209-3120-2

Baartman, H.

Opvoeden kan zeer doen. Over oorzaken van kindermishandeling, hulpverlening en preventie - Utrecht, SWP, 1996, 256 blz., ISBN 90-6665-218-7

Boek over de oorzaken van lichamelijke mishandeling en verwaarlozing. Met aandacht voor de hulpverleningspraktijk en primaire preventie. In dit verband worden de risicofactoren besproken.

Baeten, P., Geurts, E.

In de schaduw van het geweld. Kinderen die getuige zijn van geweld tussen hun ouders. NIZW 2002, Utrecht. ISBN 90-5050-936-3

Dit boek brengt de kinderen in beeld die getuige zijn van geweld tussen hun ouders. Het belicht de achtergrond en de aard van de problematiek en beschrijft, wat het voor kinderen betekent getuige te zijn van geweld. Er worden handreikingen gedaan voor het signaleren van deze kinderen en adviezen gegeven voor de hulpverlening.

Bakker, Hilde

Voorzichtig met angst. Over seksueel misbruik van kinderen - Utrecht, NIZW Uitgeverij, 56 blz., ISBN 90-5050-851-0

Doef, S. van der

Kleine mensen grote gevoelens. Kinderen en hun seksualiteit - Amsterdam, De Brink, Ploegsma bv, 1994, ISBN 90-216-7161-1

Hondsmerk, R., E. Kok

Een geheim teveel..... - ISBN 90-6067-636-X

Imbens, Al., I. Jonker

Godsdienst en incest - Amersfoort, An Dekker, 1991, 269 blz., ISBN 90-5017-094-8

Aan de hand van interviews wordt ingegaan op incest binnen godsdienstige milieus en de samenhang met de geloofsbeleving. Tevens aandacht voor de begeleiding van vrouwen en kinderen als slachtoffer.

Killen, K.

Het mishandelde kind. Kindermishandeling en een tekort aan zorg - Rotterdam, Ad Donker, 1999, 403 blz., ISBN 90-6100-461-6

Klein, K. de, M. Prinsen Geerlings

Het blijft toch onder ons. Opening van zaken over incest - Zutphen, Walburg Pers, 1995, 176 blz., ISBN 90-6011-911-8

Door middel van gesprekken met vijf deskundigen wordt aandacht besteed aan onder meer het doorbreken van het taboe rond incest in ons land en de rol van de media daarin. Aangevuld met gefingeerde interviews met een dader, een slachtoffer en andere betrokkenen.

Rensen, B.

Kindermishandeling: voor het leven beschadigd - Utrecht, Bruna, 1990, 192 blz., ISBN 90-229-7928-8

Aandacht voor de vormen, achtergronden, gevolgen, signalering, diagnostiek, behandeling en preventie van kindermishandeling. Voorbeelden uit de praktijk van de auteur (jeugdarts) verduidelijken het geheel.

Strik, W., M. Borghorst

Boos, bang, blij - ISBN 90-609-2902-0

Wolzak, A.

Kindermishandeling - signaleren en handelen - Utrecht, NIZW Uitgeverij, ISBN 90-5050-797-2

Ervaringsverhalen en romans

Lichtenburcht, C. van, K. de Klein

Sporen op de ziel. Mannen en vrouwen over de verwerking van hun incestverleden - Amsterdam, Anthos, 1997, 279 blz., ISBN 90-414-0219-5

Achttien incestslachtoffers vertellen over hun ervaringen, de invloed die het misbruik op hun leven heeft gehad en de, mede dankzij therapeutische hulp, geslaagde verwerking van deze ervaringen.

Liebeek-Hoving, I.

Céleste's kleine oorlog - Utrecht, Kwadraat, 1996, 96 blz., ISBN 90-6481-262-4

Roman over Céleste die als kind geestelijk mishandeld is door haar stiefvader en zijn zoon. Als ze achttien is, vlucht ze het huis uit. Met hulp van haar zusje, een hospita en haar vriendinnen overwint ze de gebeurtenissen uit haar jeugd.

Mitgutsch, A.

Het land van de geslagen kinderen - Amsterdam, Van Gennep, 1988, 222 blz. ISBN 90-6012-625-4

Roman waarin een moeder terugblijkt op haar jeugd en de kindertijd van háár moeder, die net als zijzelf werd mishandeld. Zij nam zich voor haar dochter beter op te voeden. De erfenis van haar moeder bleek echter sterker dan zijzelf.

Rubin, L.

Het onverwoestbare kind - Amsterdam, Ambo, 1997, 239 blz., ISBN 90-263-1484-1

De auteur laat aan de hand van acht levensverhalen van in hun jeugd mishandelde volwassenen zien dat het ondanks een verwoestende kindertijd mogelijk is als een gelukkig mens in het leven te staan.

Slee, C.

Moederkruid - Amsterdam, Prometheus, 2001, 202 blz., ISBN 90-446-0008-7

Vereniging tegen Seksuele Kindermishandeling

De straf op zwijgen is levenslang - Amsterdam, Nijgh & Van Ditmar, 1993 (herdruk), 145 blz., ISBN 90-388-7571-1

Verhalen van vrouwen die in hun jeugd seksueel misbruikt zijn. De publicatie heeft begin jaren tachtig bijgedragen aan het doorbreken van het incesttaboe.

Boeken voor kinderen en jongeren

Botte, M.F., P. Lemaitre

Kaatje Cactusbloem en haar egel: wij mij aanraakt, krijgt een prik - Houten, Van Reemst Uitgeverij, 1996, ISBN 90-410-9028-2

Aan de hand van grappige tekeningen bespreekt Kaatje situaties waarin kinderen (seksueel) bedreigd worden. Kaatje vindt elke keer een oplossing voor de problemen. Het boekje is geschreven om kinderen weerbaar te maken, maar suggereert daardoor wellicht ook een schijnveiligheid.

Delfos, M.

Sanne - Westbroek, Harlekijn Uitgeverij, 1993, 35 blz., ISBN 90-6386-106-0

Therapeutisch voorleesverhaal. Sanne wordt mishandeld door haar moeder. Ze verzint allerlei vriendjes en vriendinnetjes die haar helpen en troosten. Ze denkt dat ze het altijd fout doet.

Vanaf 4 jaar.

Delfos, M.

Blijf van me af! - Westbroek, Harlekijn, 1995, 31 blz., ISBN 90-638-6115-X

Therapeutisch voorleesverhaal. Er is een versie voor meisjes en een voor jongens. De hoofdpersoon wordt seksueel misbruikt door een stiefvader. De schoolarts bemerkt bij onderzoek iets.

Van 8 tot 12 jaar.

Doef, S. van der

Ben jij ook op mij? - ISBN 90-216-1498-7

Ik vind jou lief - ISBN 90-216-1150-3

Vanaf 6 jaar.

Dorrestijn, H.

Brandnetels en andere verhalen over kindermishandeling - Amsterdam, Bert Bakker, 1995, 98 blz., ISBN 90-351-1449-3

Zijn jeugdervaringen motiveerden de auteur een boek te schrijven met verhalen en gedichten over kindermishandeling.

Vanaf 10 jaar.

Glansbeek, J.

Tante Pech en de pechvogeltjes - Amsterdam/Antwerpen, Piramide, 1994, 55 blz., ISBN 90-254-0741-2

Tante Pech, een oude uil, beschermt met haar vleugels en troostende woorden dieren die door hun ouders lelijk behandeld worden. Een symbolisch verhaal over wat je na mishandeling kunt doen.

Vanaf 8 jaar.

Grootel, L. van

Nina Regenboog - Haarlem, Holland, 1998, 126 blz., ISBN 90-2510-792-4

Hester komt erachter dat haar vriendin Nina een geheim verbergt waarover ze niet wil praten. Hester maakt zich zorgen. Uiteindelijk vindt ze uit waarom Nina zich anders gedraagt dan de andere kinderen: ze wordt thuis mishandeld.

Vanaf 12 jaar.

Hadley, I.

Abby - Baarn, Uitgeverij Hans Elzenga, 1986 - ISBN 90-669-2029-7

Chip is vanaf zijn dertiende verliefd op twaalfjarige Abby. Die liefde duurt de hele middelbare schooltijd, hoewel ze nooit afspraakjes kunnen maken, omdat de vader van Abby dat niet toestaat. Pas na jaren vertelt Abby in grote angst en radeloosheid dat haar vader haar seksueel misbruikt. Met hulp van de moeder van Chip begint dan een langdurig proces dat Abby uiteindelijk weer hoop voor de toekomst geeft.

Hazelhoff, V.

Niks gehoord, niks gezien - Querido

Twee uitersten: Linde (River), een zeer gewenst kind waar lang op is gewacht, wordt overspoeld met een verstikkende bezorgdheid en aandacht, en Walt, gescheiden ouders, die thuis wordt mishandeld. Het is heerlijk dat hij bij Rivers ouders terecht kan en al meetekenend aan het boek dat Rivers vader maakt, wordt zijn afschuwelijke werkelijkheid duidelijk. Niet voor River, die zich totaal afsluit en niets van dat boek wil weten dat toch maar weer over haar zal gaan. Maar als ze het uiteindelijk inkijkt, wordt ze in één klap, in meerdere opzichten, op haar plaats gezet en dringt tot haar door wat ze al die tijd niet heeft willen zien. Ingetogen verhaal, dat noodt tot een gesprek, zeker voor kinderen uit een beschermde omgeving.

Vanaf 10 jaar.

Heesen, M.

Mijn zusje is een monster - Amsterdam, Querido, 2000, 107 blz., ISBN 90-214-6631-7

Hindman, J., T. Novak (ill.)

Een pakkend boek voor kleine en voor grote mensen - Groningen, Uitgeverij Reco Multi Media, 1998, ISBN 90-764-5701-8

Een zeer komisch geïllustreerd boek dat allerlei aspecten van seksualiteit beschrijft, waaronder seksueel misbruik. Het doel is vooral om de weerbaarheid van kinderen te vergroten. Het boek heeft een mooi evenwicht gevonden tussen prettige en vervelende seksuele ervaringen en tussen humor en respect.

Boeken voor ouders

Adriaenssens, P.

Mijn kind is bang (en ik ook). Opvoeden tot weerbaarheid - Tielt, Lannoo nv, , 1998, ISBN 90-209-3120-2

Doef, S. van der

Kleine mensen grote gevoelens. Kinderen en hun seksualiteit - Amsterdam, De Brink, Ploegsma bv, 1994,
ISBN 90-216-7161-1

Lamers-Winkelmann, F.

Een werkboek voor ouders van seksueel misbruikte kinderen - Amsterdam, SWP, 20 blz., ISBN 90-6665-347-7

Marsten, S.

Geef uw kind zelfvertrouwen - ISBN 90-215-2563-1

Vervloet, T.

Zorg goed voor jezelf - Antwerpen, Refleks Weerbaarheidscentrum v.z.w., 1997, 65 blz., Brueghelstraat 31-33, 2018 Antwerpen, tel. 03/239.29.83

Handleiding voor ouders over preventie van seksueel misbruik van kinderen.

Bijlage 9

Verantwoordelijkheden in het scheppen van randvoorwaarden voor een veilig werk- en meldklimaat

Om het voor beroepskrachten/gastouders mogelijk te maken in een veilig werkklimaat huiselijk geweld en kindermishandeling te signaleren en de stappen van de meldcode te kunnen zetten, draagt Parento Gastouderbureau zorg voor het volgende:

De houder:

- heeft de meldcode opgenomen in het veiligheids-of gezondheidsbeleid van het gastouderbureau;
- heeft een Erkend Aandachtsfunctionaris Huiselijk geweld en kindermishandeling aangesteld;
- neemt de deskundigheidsbevordering op in het scholingsplan;
- biedt regelmatig trainingen en andere vormen van deskundigheidsbevordering aan beroepskrachten, zodat zij voldoende kennis en vaardigheden ontwikkelen en ook op peil houden voor het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling en voor het zetten van de stappen van de meldcode;
- laat de meldcode en bijbehorende routes aansluiten op de werkprocessen binnen het gastouderbureau;
- zorgt ervoor dat er voldoende deskundigen intern en extern beschikbaar zijn om de beroepskrachten te kunnen ondersteunen bij het signaleren en het zetten van de stappen van de meldcode;
- evalueert de werking van de meldcode regelmatig en zet zo nodig acties in gang om de toepassing van de meldcode te optimaliseren;
- geeft binnen het gastouderbureau en in de kring van ouders bekendheid aan het doel en de inhoud van de meldcode;
- maakt afspraken over de wijze waarop Parento gastouderbureau haar beroepskrachten zal ondersteunen als zij door ouders worden aangesproken op de wijze waarop zij de meldcode toepassen;
- maakt afspraken over de wijze waarop Parento gastouderbureau de verantwoordelijkheid opschaalt indien de signalering en verwijzing voor een kind stagneert;
- draagt eindverantwoordelijkheid voor de uitvoering van de meldcode;
- investeert in de opleidingen voor aankomend beroepsbeoefenaren: zorgt voor kennis en vaardigheden inzake het herkennen van en omgaan met een vermoeden van seksueel misbruik, waarbij de ontwikkeling van de seksualiteit van kinderen en het bespreekbaar maken van de eigen normen en waarden aan de orde komt;
- investeert in nascholing van zittend personeel bij het gastouderbureau: zorgt voor kennis en vaardigheden inzake het herkennen van en omgaan met een vermoeden van seksueel misbruik, waarbij de ontwikkeling van de seksualiteit van kinderen en het bespreekbaar maken van de eigen normen en waarden aan de orde komt;
- investeert in een open aanspreekcultuur binnen het gastouderbureau: zorgt voor een open cultuur waarbinnen op professionele wijze reflectie op normen en waarden, werkwijze en handelen plaatsvindt; investeert in een goede 'zorgstructuur' binnen het gastouderbureau: zorgt voor voldoende lucht bij gastouders, vertrouwenspersonen, structurele agendering, bij- en nascholing, etc.
- Zorgt dat de Erkende Aandachtsfunctionaris Huiselijk geweld en kindermishandeling;
  - als vraagbaak functioneert binnen het gastouderbureau voor algemene informatie over (de meldcode) kindermishandeling;
  - signalen herkent die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld;
  - kennis heeft van de stappen volgens de meldcode;
  - taken vaststelt van een ieder (wie doet wat wanneer) en deze in de meldcode vastlegt;
  - de sociale kaart in de meldcode invult;
  - de aansluiting van de meldcode op de werkprocessen uitvoert;
  - de aansluiting van de meldcode op de zorgstructuur uitvoert;
  - samenwerkingsafspraken vastlegt met ketenpartners;
  - de uitvoering van de meldcode coördineert bij een vermoeden van huiselijk geweld en/of kindermishandeling;
  - waakt over de veiligheid van het kind bij het nemen van beslissingen;
  - zo nodig contact opneemt met Veilig thuis voor advies of melding;

- de genomen stappen evalueert met betrokkenen;
- toeziet op zorgvuldige omgang met de privacy van het betreffende gezin;
- toeziet op dossiervorming en verslaglegging.

De houder zorgt ervoor dat de beroepskracht/gastouder:

- signalen herkent die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld;
- overlegt met de aandachtsfunctionaris bij zorg over een kind aan de hand van waargenomen signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld;
- afspraken uitvoert die zijn voortgekomen uit het overleg met de aandachtsfunctionaris, zoals observeren of een gesprek met de ouder;
- op de hoogte is van de meldplicht mbt signalen die een houder/collega uitzendt als het gaat om kindermishandeling
- de resultaten bespreekt van deze ondernomen stappen met de aandachtsfunctionaris.

De houder, de beroepskrachten en gastouders zijn *niet* verantwoordelijk voor:

- het vaststellen of er al dan niet sprake is van kindermishandeling of huiselijk geweld;
- het verlenen van professionele hulp aan ouder of kind (begeleiding).

Voor akkoord:

Houder Parento gastouderbureau

Bijlage 10

Bronvermelding

Dit protocol is tot stand gekomen met behulp van documenten verkregen via:

- LVAK
- BOINK

Bijlage 11 - aanvulling 01-05-2026

Beste gastouder,

Met dit bericht/ deze aanvulling wil ik jullie informeren over een aantal (aankomende) veranderingen in de meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld. Deze aanvullingen zijn in 2024 en 2025 ingevoerd voor de kinderopvang en gastouderopvang. Binnenkort maakt de branchevereniging deze meldcode beschikbaar en pas ik de meldcode hier verder op aan.

De meldcode helpt gastouders om signalen van kindermishandeling, huiselijk geweld of grensoverschrijdend gedrag op tijd te herkennen en hier goed mee om te gaan.

Wat is er veranderd?

1. De gastouder blijft zelf verantwoordelijk

De gastouder moet zelf de stappen van de meldcode volgen wanneer er zorgen zijn over een kind. Het gastouderbureau helpt hierbij, maar de gastouder blijft verantwoordelijk voor het handelen en het eventueel doen van een melding bij Veilig Thuis.

2. Signalen beter vastleggen

Het is essentieel dat gastouders signalen duidelijk opschrijven. Bijvoorbeeld wat er gezien of gehoord is, wanneer dit gebeurde, gesprekken met ouders, overleg met het gastouderbureau of Veilig Thuis. Het is belangrijk dat dit feitelijk en zorgvuldig gebeurt.

3. Meer aandacht voor veiligheid van het kind

Gastouders moeten goed kijken of een kind veilig is. Er moet extra aandacht zijn voor

- acute onveiligheid;
- problemen die langer duren;
- situaties waarbij hulp nodig is;
- wanneer Veilig Thuis ingeschakeld moet worden.

4. Strengere controle door de GGD

De GGD controleert vanaf 2025 beter of gastouders de meldcode kennen en gebruiken. Tijdens een inspectie kan gevraagd worden welke stappen een gastouder neemt bij zorgen, hoe signalen worden vastgelegd en wanneer overleg plaatsvindt met Veilig Thuis.

5. Kennis up-to-date houden

Van gastouders wordt verwacht dat zij hun kennis blijven bijhouden. Dit kan door trainingen, cursussen, e-learning en gesprekken met het gastouderbureau. Parento heeft altijd al eens per twee jaar een training aangeboden en dat is ook de minimale geldigheidsduur van een certificaat. De meldcode blijft namelijk, zoals jullie zien altijd in ontwikkeling.

6. Meer aandacht voor grensoverschrijdend gedrag

Er is extra aandacht voor gedrag tussen kinderen dat niet goed of veilig is. Gastouders moeten signalen hiervan herkennen en bespreken met het gastouderbureau. Zie ook de signalen hiervan die genoemd worden in bijlage 2 van de meldcode.

7. Nieuwe 3-routestructuur

Ter volledigheid is het belangrijk om te beseffen dat er een 3-routestructuur is. Deze maakt onderscheid tussen drie soorten situaties, zodat duidelijk is welke stappen je moet volgen:

1. **Route 1 – Huiselijk geweld of kindermishandeling thuis**
Bij signalen dat een kind thuis onveilig is. Hierbij werk je met de 5 stappen van de meldcode en maak je eventueel een melding bij Veilig Thuis.
2. **Route 2 – Geweld- of zedendelict door een medewerker of gastouder**
Bij een vermoeden van mishandeling of misbruik door een professional binnen de opvang geldt direct een meldplicht.
3. **Route 3 – Seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling**
Bij ongewenst of seksueel gedrag tussen kinderen wordt een aparte route gevolgd voor signalering, veiligheid en passende hulp.

8. Aanvulling meld- overleg- en aangifteplicht.

Een andere duidelijke toevoeging is gedaan dat bij een reëel vermoeden van een strafbaar feit door een medewerker, houder of gastouder direct overleg moet plaatsvinden met de vertrouwensinspecteur kinderopvang én dat er, indien nodig, ook daadwerkelijk **aangifte bij de politie** moet worden gedaan. De wijziging maakt dus scherper onderscheid tussen **melden bij Veilig Thuis** bij zorgen over de thuissituatie van een kind en **aangifte doen bij de politie** wanneer mogelijk sprake is van een strafbaar feit binnen de kinderopvangorganisatie zelf.

Beschikbare Meldcode Gastouderopvang.

Bovenstaande informatie is vrijwel geheel terug te vinden in de beschikbare Meldcode van Parento Gastouderbureau. De meest recente versie is terug te vinden in het administratiesysteem. Het kan dat er op korte termijn nog wat aanvullingen bij komen ter verduidelijking gezien bovenstaande wijzigingen. De branche organisatie is ook bezig met een aparte versie voor de gastouderopvang. Zodra deze beschikbaar is – wordt deze in de Meldcode meegenomen/ overgenomen en informeren we je hierover.

Wat wordt hierin verwacht van gastouders?

Wij verwachten dat gastouders de meldcode kennen en gebruiken, zorgen over kinderen serieus nemen. Op tijd overleggen met het gastouderbureau, signalen goed vastleggen en meedoen aan scholing wanneer nodig. Samen zorgen we voor een veilige omgeving voor ieder kind.

Deze brief is als bijlage 11 toegevoegd aan de Meldcode – versie februari 2025

Heb je vragen?

Neem dan gerust contact op met mij.

Hartelijke groeten,

Sonja

Tel. 06-51977300

Houder en aandachtsfunctionaris - Parento Gastouderbureau